

**PROGRAM USUWANIA WYROBÓW
ZAWIERAJĄCYCH AZBEST NA TERENIE
GMINY MIASTA DĘBICY**

Spis treści

1. Cel i zakres opracowania.....	3
2. Informacje ogólne	3
2.1. Ogólna charakterystyka miasta Dębica.....	3
2.2. Informacje ogólne dotyczące program usuwania wyrobów zawierających azbest.....	4
2.3. Informacje ogólne dotyczące azbestu	6
2.3.1. Biologiczne działanie azbestu	7
2.4. Ustawodawstwo	9
2.5. Ustawodawstwo dotyczące bezpiecznego postępowania i ochrony przed azbestem i materiałami zawierającymi azbest	11
2.5.1. Wykaz ustaw dotyczących bezpiecznego postępowania i ochrony przed azbestem oraz materiałami zawierającymi azbest	11
2.5.2. Wykaz rozporządzeń dotyczących bezpiecznego postępowania i ochrony przed azbestem i materiałami zawierającymi azbest	14
3. Inwentaryzacja wyrobów zawierających azbest na terenie Gminy Miasta Dębicy.....	21
4. Azbest na działkach i w ogrodzie	21
5. Nakłady finansowe niezbędne do realizacji programu usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Miasta Dębicy	23
6. Podstawowe informacje dotyczące „Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest stosowanych na terytorium Polski”	24
6.1. Założenia trzydziesto letniego okresu usuwania wyrobów zawierających azbest z terytorium Polski	26
6.2. Wykaz składowisk przyjmujących odpady zawierające azbest (<i>stan na 31.12.2005 r.</i>).....	28
6.3. Spis procedur dotyczących bezpiecznego postępowania z wyrobami i odpadami zawierającymi azbest.....	30
6.4. Procedury dotyczące postępowania z wyrobami i odpadami zawierającymi azbest.....	42
7. Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest stosowanych na terytorium Polski przyjęty przez Radę Ministrów w 2002 roku	45
7.1. Azbest zagrożeniem dla zdrowia.....	46
7.2. Przykłady zastosowania azbestu	47
7.3. Obowiązek inwentaryzacji i usuwania wyrobów zawierających azbest.....	48
8. Finansowanie programu usuwania wyrobów zawierających azbest.....	49
8.1. Możliwości pozyskiwania dodatkowych środków finansowych z funduszy Unii Europejskiej na oczyszczanie terenu gminy z azbestu	50
9. Harmonogram realizacji „Programu usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Miasta Dębicy“	66
10. Wytyczne dotyczące bhp w zakresie usuwania wyrobów azbestowych	68
11. Program szkolenia w zakresie bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest.....	72
12. Literatura	76

1. Cel i zakres opracowania

Celem niniejszego opracowania jest stworzenie kompleksowego programu zagospodarowania odpadów niebezpiecznych, jakimi są odpady zawierające azbest, powstających na terenie Gminy Miasta Dębicy. W niniejszym programie przedstawiono zagadnienia i rozwiązania prawidłowego gospodarowania odpadami. Opracowano plan działań dla poprawy istniejącej sytuacji. Zaproponowano strategię działań i rozwiązania umożliwiające dostosowanie gospodarki odpadami na terenie Gminy Miasta Dębicy do obowiązujących i przewidywanych uwarunkowań prawnych. W celu określenia kosztów i możliwości wdrożenia rozwiązań przeprowadzono techniczno-ekonomiczną analizę wykonalności ze wskazaniem możliwości i sposobu finansowania.

Opracowanie swym zakresem obejmuje:

- określenie aktualnego stanu gospodarki odpadami zawierającymi azbest w gminie,
- inwentaryzację ilościową wyrobów zawierających azbest,
- działania zmierzające do poprawy sytuacji w zakresie gospodarowania odpadami zawierającymi azbest na terenie Gminy Miasta Dębicy,
- określenie instrumentów finansowych służących realizacji zamierzonych celów,
- system monitoringu i oceny realizacji zamierzonych celów.

2. Informacje ogólne

2.1. Ogólna charakterystyka miasta Dębica

Dębica jest miastem o ponad 600-letniej historii. Pierwsza wzmianka o osadzie wzmiankowanej jako Dambicha pochodzi z 1293 roku. W 1358 r. król Kazimierz Wielki zezwolił Świętosławowi Gryfście na lokację miasta na prawie średzkim. Historia miasta przeplatana jest okresami rozkwitów i upadków. Pożary, konflikty narodowościowe, plądrowanie przez obce wojska, zabór austriacki, dwie wojny światowe przynosiły miastu kolejne zniszczenia i upadek gospodarczy. Dziś Dębica - prawie 50 tysięczne miasto - stanowi ważny ośrodek przemysłowy. Posiada rozwinięty przemysł gumowy, chemiczny, metalowy i spożywczy.

Rys. nr 1 - Podział administracyjny powiatu dębickiego

2.2. Informacje ogólne dotyczące program usuwania wyrobów zawierających azbest

Celem osiągnięcia zadań założonych w polityce ekologicznej państwa w zakresie racjonalnej gospodarki odpadami oraz celem stworzenia w kraju zintegrowanego systemu odzysku i unieszkodliwiania odpadów, opracowywane są plany gospodarki odpadami.

Zgodnie z art. 10 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. o wprowadzeniu ustawy Prawo ochrony środowiska, ustawy o opadach oraz o zmianie innych ustaw, Rada Gminy uchwała program ochrony środowiska. Plan gospodarki odpadami, zgodnie z art. 14 ust. 4 ustawy o odpadach jest częścią tego programu.

Zakres zadań „Planu gospodarki odpadami dla Gminy Miasta Dębica” obejmuje następujące zasady postępowania z odpadami:

- zapobieganie i minimalizacja powstawania odpadów,
- zapewnienie odzysku, w tym głównie recyklingu odpadów, których powstania w danych warunkach techniczno-ekonomicznych nie da się uniknąć,
- unieszkodliwianie odpadów (poza składowaniem),
- bezpieczne dla zdrowia ludzkiego i środowiska składowanie odpadów, których nie da się poddać procesom odzysku lub unieszkodliwiania.

W pkt 3.5.6.3. Odpady zawierające azbest, Rozdziału nr 6 Określenie zadań w zakresie gospodarki odpadami w Gminie Miasta Dębicy zawartym w dokumentacji pn. „Plan Gospodarki Odpadami dla Gminy Miasta Dębicy” wskazane zostało jako zagadnienie problemowe dla Gminy Miasta Dębicy opracowanie programu usuwania wyrobów (odpadów) zawierających azbest.

Odpady zawierające azbest potraktowano jako odrębną grupę z uwagi na fakt ogłoszenia i przyjęcia przez Radę Ministrów RP w marcu 2010 r. „Programu Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032”. Realizacja projektu rozpisana została do roku 2032 i tym samym ten przedział czasu warunkuje prognozy wielkości masy odpadów tego rodzaju. Wobec zakazu stosowania wyrobów zawierających azbest, jedynym źródłem odpadów będzie wytwarzanie ich podczas robót w miejscach, gdzie dawniej były zastosowane. Te okoliczności uzasadniają inne potraktowanie odpadów azbestowych w „Planie gospodarki odpadami dla powiatu dębickiego”. Według danych zawartych w „Planie gospodarki odpadami dla województwa podkarpackiego, na terenie województwa znajduje się około 665050 Mg wyrobów zawierających azbest, w tym około 647350 Mg płyt azbestowo-cementowych, 17700 Mg rur azbestowo-cementowych oraz 66505 Mg wyrobów zawierających azbest zabudowany w obiektach budowlanych. W powiecie dębickim konieczne jest stworzenie możliwości technicznych i finansowych na unieszkodliwienie około 1 tys. Mg rocznie. Dla miasta Dębica brak było danych na etapie opracowywania Wojewódzkiego Planu Gospodarki Odpadami, stąd też konieczność powstania niniejszego opracowania.

2.3. Informacje ogólne dotyczące azbestu

Azbest znany jest od kilku tysięcy lat. Szerokie jego zastosowanie w stosunkowo dużych ilościach nastąpiło w okresie ostatnich 100 lat. Z uwagi na swoje niewątpliwe zalety, jak odporność na wysokie temperatury, na działanie mrozu, na działanie kwasów, elastyczność i dobre własności mechaniczne i małe przewodnictwo cieplne wykorzystywany był chętnie jako cenny surowiec również w Polsce.

Azbest stosowany był w produkcji około 3000 wyrobów przemysłowych, lecz przede wszystkim (co najmniej około 85%) do produkcji wyrobów budowlanych, szczególnie płyt dachowych i elewacyjnych, a także, w mniejszych ilościach do produkcji rur, rozmaitych kształtek do kanałów wentylacyjnych, instalacyjnych i innych.

Produkcja płyt azbestowo cementowych na ziemiach polskich rozpoczęła się w 1907 roku i trwała do roku 1998.

Na teren Polski po 1945 roku sprowadzono 2 miliony ton azbestu. Olbrzymia większość tego azbestu zużyta została właśnie do produkcji płyt azbestowo-cementowych (a-c). Szacuje się, że na terenie Polski znajduje się 15.500 tys. ton wyrobów zawierających azbest, w tym 14.900 tys. ton płyt azbestowo-cementowych (przeszło 1300 milionów m²) oraz 600 tys. ton rur i innych wyrobów azbestowo-cementowych.

W Polsce znaczna część społeczeństwa utożsamia azbest i wszelkie z tym związane zagrożenia z płytami azbestowo-cementowymi stosowanymi jako pokrycia dachów. Tu stosowano głównie płyty faliste, a jako płyty elewacyjne niemal wyłącznie płyty płaskie.

Płyty takie, gdy są w dobrym stanie technicznym i nie są poddawane działaniom mechanicznym (np. nie są łamane lub poddane jakiegokolwiek obróbce mechanicznej, a zwłaszcza gdy ich powierzchnia nie jest ścierana) nie stanowią zagrożenia zdrowia.

Groźna jest emisja włókien azbestowych do otoczenia, kiedy następuje uwalnianie się włókien azbestowych do powietrza i zachodzi niebezpieczeństwo ich wdychania. Emisja może wystąpić podczas eksploatacji płyt azbestowo-cementowych w złym stanie technicznym (np. popękanych) i podczas usuwania płyt azbestowo-cementowych z budynków bez odpowiednich zabezpieczeń.

W tym kontekście usuwanie pokryć dachowych i innych materiałów budowlanych zawierających azbest będzie procesem długotrwałym i kosztownym, który musi być rozłożony na wiele lat, realizowany ze szczególnym zachowaniem bezpieczeństwa i higieny pracy.

Trwałość wyrobów azbestowo-cementowych jest znaczna i szacowana na co najmniej 30 do 60 lat. Ta trwałość przez wielu specjalistów porównywana z trwałością betonu, może być, w zależności od warunków eksploatacji ograniczona. Główne czynniki, jakie wpływają na zmniejszenie trwałości wyrobów azbestowo-cementowych to kwaśne deszcze i oddziaływanie mechaniczne. Niezależnie od szacunków trwałości tych wyrobów (zwłaszcza płyt dachowych i elewacyjnych) problem pogarszania się ich stanu technicznego w miarę upływu czasu będzie narastać. Jest to silny argument na rzecz rozpowszechnienia, stosowania i egzekwowania właściwych, bezpiecznych metod eksploatacji, usuwania, transportu i unieszkodliwiania odpadów powstałych z tych wyrobów. Obecne regulacje prawne dają dobre i właściwe zabezpieczenie w tym zakresie, a kontrola i egzekwowanie prawa wciąż budzą zastrzeżenia.

Można mieć nadzieję, że obecne i planowane na najbliższy okres, zarówno nowelizowane jak i nowe akty prawnych, będą miały pozytywny wpływ na poprawę sytuacji.

2.3.1. Biologiczne działanie azbestu

Chorobotwórcze działanie azbestu jest wynikiem wdychania włókien zawieszonych w powietrzu. Ryzyko wynikające dla zdrowia z wchłaniania pyłu drogą pokarmową jest znikome.

Biologiczna agresywność pyłu azbestu jest związana ze stopniem penetracji i ilością włókien w dolnej części układu oddechowego. Proces ten zależy od fizycznych i aerodynamicznych cech włókien. Szczególne znaczenie ma średnica poszczególnych włókien, długość odgrywa mniejszą rolę. Włókna cienkie o średnicy poniżej 3 μm przenoszone są łatwiej i odkładają się w końcowych odcinkach dróg oddechowych, podczas, gdy włókna grube, o średnicy powyżej 5 μm , zatrzymują się w górnej części układu oddechowego. Skręcone włókna chryzotyłu o dużej średnicy mają tendencje do zatrzymywania się wyżej niż igłowate włókna azbestów amfibolowych, z łatwością przenikające do obrzeży płuca.

W oczyszczaniu dolnej części układu oddechowego z włókien uczestniczą głównie trzy mechanizmy biologiczne. Większość pyłu usuwana jest z dróg oddechowych za pośrednictwem śluzu, odkrztuszania, wypluwania lub połykania. Krótkie włókna pochłaniane są w drogach oddechowych przez makrofagi. Niektóre włókna azbestu wychwytywane są przez komórki nabłonkowe wyścielające drogi oddechowe; włókna gromadzą się w warstwie śródmiąższowej i

przenoszone są do gruczołów chłonnych. Około 1/3 wdychanych włókien umiejscawia się w końcowych odcinkach układu oddechowego. Oczyszczanie drzewa oskrzelowego przebiega dwufazowo. Prawie połowa wdychanych włókien usuwana jest w ciągu kilku dni, pozostałe w dłuższym czasie. W procesie usuwania wewnątrzplucnych depozytów niewątpliwie negatywną rolę odgrywają czynniki zewnętrzne, takie jak dym tytoniowy i inne zanieczyszczenia powietrza.

Na występowanie i typ patologii wpływa rodzaj azbestu, wymiary tworzących go włókien oraz stężenie włókien i czas trwania narażenia, a więc kumulowana dawka pyłu azbestu w ciągu życia osobniczego, określana iloczynem średniego stężenia pyłu i czasu trwania ekspozycji oraz efektywność biologicznych mechanizmów oczyszczania układu oddechowego. Wyniki dotychczasowych badań wskazują, że zatrzymywanie chryzotylu w górnych drogach układu oddechowego jest bardziej prawdopodobne, niż zatrzymywanie amfiboli. Usuwanie zaś chryzotylu z płuc jest również bardziej skuteczne, a więc retencja amfiboli w płucach jest większa.

Największe zagrożenie dla organizmu ludzkiego stanowią włókna respirabilne, tj. takie, które z powietrzem dostają się do pęcherzyków płucnych, skąd mogą penetrować tkankę płucną. Średnica włókien respirabilnych jest mniejsza od 3 μm . Włókna respirabilne o długości poniżej 5 μm , poza częściowym wydalaniem, pochłaniane są przez makrofagi, co jest jedną z dróg biologicznego mechanizmu oczyszczania układu oddechowego z włókien. Włókna o długości powyżej 5 μm są zatrzymywane, przy czym najbardziej szkodliwa jest retencja w układzie oddechowym włókien o długości ok. 20 μm .

Dane zawarte w publikacjach Światowej Organizacji Zdrowia (1986) oraz opracowanie Międzynarodowej Agencji Badań nad Rakiem oparte na współczesnej wiedzy światowej umożliwiają określenie charakterystycznych cech włókien, które są odpowiedzialne za ich rakotwórczość.

Do najważniejszych cech determinujących zdolność włókien do wywołania nowotworów należą ich fizyczne wymiary, a więc średnica poniżej 3 μm oraz długość powyżej 5 μm . Rakotwórczość włókien krótkich jest dyskusyjna i niewątpliwie są one rakotwórcze w znacznie mniejszym stopniu. Wniosek ten ma istotne znaczenie, gdyż większość tzw. włókien (być może słuszniej byłoby nazywać je wydłużonymi cząsteczkami), które normalnie znajdują się w powietrzu wewnątrz i zewnątrz budynków ma długość mniejszą niż 5 μm .

Jako potencjalnie rakotwórcze należy traktować wszystkie włókna o udowodnionej rakotwórczości u zwierząt, jednakże szacowanie potencjalnego ryzyka powinno uwzględniać zarówno skład chemiczny włókien jak i ich wymiary, biorąc pod uwagę tylko włókna

respirabilne o długości przekraczającej 5 µm. Nie istnieje dowód epidemiologiczny wskazujący, że chryzotyl stwarza mniejsze ryzyko raka płuca niż azbest amfibolowy. Aktualnie należy wszystkie typy azbestu traktować jako powodujące takie samo ryzyko raka płuca.

2.4. Ustawodawstwo

Uregulowania prawne zagadnień dotyczących gospodarki odpadami zawarte zostały w dwóch podstawowych aktach prawnych takich jak:

- 1) ustawa z 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz.U. z 2008 r. Nr 25 poz. 150 z p. zm.),
- 2) ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r o odpadach (Dz.U. z 2010 r. Nr 185, poz. 1243 z p.zm.).

Ustawy te wytyczają podstawowe zasady planowania w zakresie gospodarki odpadami. W ustawie - Prawo ochrony środowiska (tytuł I, dział II) wprowadzono następujące zasady ogólne:

- **zasadę zintegrowanego podejścia do ochrony środowiska** jako całości (ochrona jednego lub kilku elementów przyrodniczych powinna być realizowana z uwzględnieniem ochrony pozostałych elementów),
- **zasadę zapobiegania** (ten, kto podejmuje działalność mogącą negatywnie oddziaływać na środowisko, jest obowiązany do zapobiegania temu oddziaływaniu),
- **zasadę przezorności** (ten, kto podejmuje działalność, której negatywne oddziaływanie na środowisko nie jest jeszcze w pełni rozpoznane, jest obowiązany, kierując się przezornością, podjąć wszelkie możliwe środki zapobiegawcze),
- **zasadę „zanieczyszczający płaci”** (ten, kto powoduje szkodę w środowisku, w szczególności przez jego zanieczyszczenie, ponosi koszty usunięcia skutków tego zanieczyszczenia oraz ten, kto może spowodować szkodę w środowisku, w szczególności przez jego zanieczyszczenie, ponosi koszty zapobiegania temu zanieczyszczeniu),
- **zasadę dostępu do informacji o środowisku i jego ochronie na warunkach określonych w ustawie - Prawo ochrony środowiska.**

W ustawie o odpadach sformułowane zostały następujące zasady:

- **zasadę przestrzegania właściwej hierarchii postępowania z odpadami** (najbardziej preferowanym działaniem jest zapobieganie powstawaniu odpadów, następnie ograniczanie ilości i uciążliwości (szkodliwości) odpadów, odzysk (wykorzystanie odpadów), unieszkodliwianie odpadów, z wyłączeniem składowania, a najmniej preferowanym składowanie odpadów),
- **zasadę bliskości** (odpady powinny być w pierwszej kolejności poddawane odzyskowi lub unieszkodliwiane w miejscu ich powstawania; jeśli nie jest to możliwe, to uwzględniając najlepszą dostępną technikę lub technologię, powinny być przekazywane do najbliższych położonych miejsc, w których mogą zostać poddane odzyskowi lub unieszkodliwione),
- **zasadę rozszerzonej odpowiedzialności producenta** (producent jest nie tylko odpowiedzialny za powstające w procesie produkcyjnym odpady, ale również za odpady powstające w trakcie użytkowania, jak i po zużyciu wytworzonych przez niego produktów - odpowiednie projektowanie produktów).

W prawodawstwie polskim zostały sformułowane szczegółowe zasady postępowania z niektórymi rodzajami odpadów takimi jak PCB, oleje odpadowe, odpady z procesów wytwarzania dwutlenku tytanu oraz z przetwarzania tych odpadów, baterie i akumulatory, odpady medyczne i weterynaryjne, komunalne osady ściekowe, odpady opakowaniowe, urządzenia zawierające substancje zubożające warstwę ozonową, odpady azbestowe, lampy wyładowcze i opony.

Szczegółowe wymagania zostały określone również w odniesieniu do budowy i eksploatacji instalacji do termicznego przekształcania odpadów oraz składowania odpadów.

W prawodawstwie polskim wprowadzone też zostały instrumenty finansowo-ekonomiczne dotyczące gospodarki odpadami, tj. opłaty za korzystanie ze środowiska („zwykła” i podwyższona, dotyczą składowania odpadów), administracyjne kary pieniężne, opłaty produktowe (dotyczą opakowań), opłaty depozytowe (dotyczą akumulatorów) i kaucje, stosowane jako zabezpieczenie roszczeń i określone przy udzielaniu pozwoleń na wytwarzanie odpadów.

2.5. Ustawodawstwo dotyczące bezpiecznego postępowania i ochrony przed azbestem i materiałami zawierającymi azbest

2.5.1. Wykaz ustaw dotyczących bezpiecznego postępowania i ochrony przed azbestem oraz materiałami zawierającymi azbest

Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane (Dz. U. Nr 89, poz. 414, tekst jednolity z 2003 r. Nr 80, poz.718) Wśród wielu przepisów znajduje się zapis mający zastosowanie w przypadkach występowania azbestu. Art. 30 ust. 7 stanowi: właściwy organ może nałożyć, w drodze decyzji, obowiązek uzyskania pozwolenia na wykonanie określonego obiektu lub robót budowlanych, objętych obowiązkiem zgłoszenia, o którym mowa w ust. 1 tego art. jeżeli ich realizacja może naruszyć ustalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego lub spowodować:

- zagrożenie bezpieczeństwa ludzi lub mienia
- pogorszenie stanu środowiska lub stanu zachowania zabytków,
- pogorszenie warunków zdrowotno-sanitarnych,
- wprowadzenie, utrwalenie bądź zwiększenie ograniczeń lub uciążliwości dla terenów sąsiednich.

Ustawa z dnia 19 czerwca 1997 r. o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. z 2004 r. nr 3 poz. 20 z późn. zm.). Ustawa weszła w życie od 28 września 1997 roku. Zakazuje ona wprowadzania na polski obszar celny azbestu, wyrobów zawierających azbest, produkcji wyrobów zawierających azbest oraz obrotu azbestem i wyrobami zawierającymi ten surowiec. Zgodnie z ustawą produkcja płyt azbestowo-cementowych została zakończona we wszystkich zakładach do 28 września 1998 r., a z dniem 28 marca 1999 r. nastąpił zakaz obrotu tymi płytami. Wyjątek stanowi tylko azbest i wyroby zawierające azbest dopuszczone do produkcji lub do wprowadzenia na polski obszar celny spośród wyrobów określonych w załączniku nr 1 do ustawy. Wykaz tych wyrobów określa corocznie Minister właściwy do spraw gospodarki w drodze rozporządzenia. Wymieniona ustawa praktycznie zamknęła okres stosowania wyrobów zawierających azbest w Polsce, pozostaje natomiast problem sukcesywnego usuwania zużytych wyrobów w sposób nie zagrażający zdrowiu ludzi i zanieczyszczeniu środowiska. Ustawa porządkuje również zagadnienia związane z opieką zdrowotną pracowników, którzy mieli kontakt z azbestem.

Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach (Dz. U. z 2010 r. Nr 185, poz. 1243, z późn. zm.). Ustawa określa zasady postępowania z odpadami, w sposób zapewniający ochronę życia i zdrowia ludzi oraz ochronę środowiska zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju, a w szczególności zasady zapobiegania powstawaniu odpadów i ich negatywnego oddziaływania na środowisko, a także odzysku lub unieszkodliwiania odpadów. W ustawie określone są obowiązki wytwórców i posiadaczy odpadów, w tym odpadów niebezpiecznych. Ustawa reguluje całokształt spraw administracyjnych, związanych z postępowaniem przy zbieraniu, transporcie, odzysku i unieszkodliwianiu, w tym składowaniu odpadów, a także wymagań technicznych i organizacyjnych dotyczących składowisk odpadów. Ustawa wprowadza obowiązek opracowania planów gospodarki odpadami na szczeblu krajowym, wojewódzkim, powiatowym i gminnym. Zgodnie z art. 31 ustawy z dnia 27 lipca 2001r. o wprowadzeniu ustawy – Prawo ochrony środowiska, ustawy o odpadach oraz zmianie niektórych ustaw, krajowy plan gospodarki odpadami został przyjęty pod koniec 2001 roku. Art. 10, ust. 4 tej samej ustawy stanowi, że wojewódzkie, powiatowe i gminne programy ochrony środowiska, zawierające plany gospodarki odpadami mają być uchwalone przez odpowiednie organy w następujących terminach:

- programy wojewódzkie – do 30 czerwca 2003 r. – uchwalane przez sejmiki województw,
- programy powiatowe – do 31 grudnia 2003 r. - uchwalane przez rady powiatów,
- programy gminne – do 30 czerwca 2004 r. - uchwalane przez rady gmin.

Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2008 r. Nr 25, poz. 150, z późn. zm.) Ustawa określa zasady ochrony środowiska oraz warunki korzystania z jego zasobów, z uwzględnieniem wymagań zrównoważonego rozwoju. Ustawa zawiera szereg istotnych i ważnych postanowień dotyczących m.in.:

- państwowego monitoringu środowiska, jako systemu pomiarów, ocen i prognoz stanu środowiska oraz gromadzenia, przetwarzania i rozpowszechniania informacji o środowisku,

- opracowania prognoz oddziaływania na środowisko, w tym gospodarki odpadami, a także programów wojewódzkich, zmierzających do przestrzegania standardów jakości środowiska,
- ochrony powietrza przed zanieczyszczeniem, sposobu postępowania z substancjami stwarzającymi szczególne zagrożenie dla środowiska,
- kar i odpowiedzialności za nieprzestrzeganie zasad i przepisów dotyczących ochrony środowiska,
- konieczności oznaczenia instalacji lub urządzeń, w których był lub jest wykorzystywany azbest oraz miejsc, w których on się znajduje.

Ustawa z dnia 27 lipca 2001 r. o wprowadzeniu ustawy – Prawo ochrony środowiska, ustawy o odpadach oraz zmianie niektórych ustaw (Dz. U. z 2001 r. Nr 100, poz. 1085, z późn. zm.). Ustawa reguluje tryb postępowania oraz obowiązki podmiotów określanych ustawą. W art. 54 ustawa odnosi się do odpowiednich zapisów ustawy z dnia 19 czerwca 1997 r. o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest. Ustawa udziela delegacji ministrowi właściwemu do spraw gospodarki, do określenia w drodze rozporządzenia w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw wewnętrznych, ministrem właściwym do spraw transportu oraz ministrem właściwym do spraw środowiska – sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest.

Ustawa z dnia 28 października 2002 r. o przewozie drogowym towarów niebezpiecznych (Dz. U. z 2002 r. Nr 199, poz. 1671). Ustawa określa zasady przewozu drogowego towarów niebezpiecznych, wymagania w stosunku do kierowców i innych osób wykonujących czynności związane z tym przewozem oraz organy właściwe do sprawowania nadzoru i kontroli w tych sprawach. Przy przewozach materiałów niebezpiecznych w kraju obowiązują przepisy zawarte w załącznikach A i B do Umowy europejskiej dotyczącej międzynarodowego przewozu drogowego towarów niebezpiecznych (ADR) – *Jednolity tekst Umowy ADR* (Dz. U. Nr 30, poz. 287, z 1999 r.). Przepisy umowy ADR oraz ustawy określają warunki załadunku i wyładunku oraz przewozu odpadów niebezpiecznych na składowisko. Pojazdy powinny być zaopatrzone w świadectwo dopuszczenia pojazdu do przewozu materiałów niebezpiecznych wydane przez upoważnioną stację kontroli pojazdów, zaś

kierowcy pojazdów winni być przeszkoleni w zakresie przewozu towarów niebezpiecznych.

Ustawa z dnia 19 grudnia 2002 r. o zmianie ustawy o odpadach oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 7, poz. 78, z 2003 r.). Artykuł 6 ustawy nadaje nowe brzmienie (nowelizuje) art. 4 ustawy z dnia 19 czerwca 1997 r. o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest. Zgodnie z tym art. opracowywany jest projekt rozporządzenia Ministra GPiPS.

2.5.2. Wykaz rozporządzeń dotyczących bezpiecznego postępowania i ochrony przed azbestem i materiałami zawierającymi azbest

Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 13 grudnia 2010 r. w sprawie wymagań w zakresie wykorzystywania wyrobów zawierających azbest oraz wykorzystywania i oczyszczania instalacji lub urządzeń, w których były lub są wykorzystywane wyroby zawierające azbest (DZ. U. z 2011 r nr 8 poz. 31). Rozporządzenie to określa:

- wymagania w zakresie wykorzystywania wyrobów zawierających azbest
- wymagania w zakresie wykorzystywania i oczyszczania instalacji lub urządzeń w których były lub są wykorzystywane wyroby zawierające azbest,
- wymagania w zakresie przemieszczania odpadów zawierających azbest,
- sposobów oznaczania miejsc, pomieszczeń, instalacji lub urządzeń zawierających azbest
- sposobów inwentaryzowania wyrobów zawierających azbest w miejscach ich wykorzystania
- terminy przedkładania odpowiednio marszałkowi województwa albo wójtowi , burmistrzowi lub prezydentowi miasta informacji o rodzaju, ilości i miejscach występowania wykorzystywanych wyrobów zawierających azbest, instalacjach lub urządzeniach zawierających azbest,

Rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2 kwietnia 2004 r. w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. z 2004 r. nr 71, poz. 649) oraz **Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 5 sierpnia 2010 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest** (Dz. U. z 2010 r. nr 162 poz 1089) Rozporządzenie określa obowiązki wykonawcy prac polegających na bezpiecznym użytkowaniu i usuwaniu wyrobów zawierających azbest, sposoby i warunki bezpiecznego użytkowania oraz usuwania wyrobów zawierających azbest a także warunki przygotowania do transportu i transportu wyrobów zawierających azbest. Rozporządzenie nakłada na właścicieli lub zarządców obiektów budowlanych obowiązek dokonania przeglądu technicznego wyrobów zawierających azbest zgodnie z załącznikiem nr 1 do rozporządzenia

Zarządzenie Ministra Zdrowia i Opieki Społecznej z dnia 12 marca 1996 r. w sprawie dopuszczalnych stężeń i natężeń czynników szkodliwych dla zdrowia, wydzielonych przez materiały budowlane, urządzenia i elementy wyposażenia w pomieszczeniach przeznaczonych na pobyt ludzi (M.P. Nr 19, poz. 231). Określa jako niedopuszczalny dodatek azbestu w materiałach budowlanych, z terminem obowiązywania od dnia 1 stycznia 1997 r.

Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 27 września 2001 r. w sprawie katalogu odpadów (Dz. U. z 2001r Nr 112, poz. 1206). Zamieszcza rodzaje odpadów zawierających azbest na liście odpadów niebezpiecznych w wymienionych niżej grupach i podgrupach z przypisanym kodem klasyfikacyjnym:

06 07 01* - odpady azbestowe z elektrolizy

06 13 04* - odpady z przetwarzania azbestu

10 11 81* - odpady zawierające azbest (z hutnictwa szkła)

10 13 09*- odpady zawierające azbest z produkcji elementów cementowo-azbestowych

15 01 11*- opakowania z metali zawierające niebezpieczne, porowate elementy wzmocnienia konstrukcyjnego (np. azbest) włącznie z pustymi pojemnikami ciśnieniowymi

16 01 11* - okładziny hamulcowe zawierające azbest

16 02 12* - zużyte urządzenia zawierające azbest

17 06 01* - materiały izolacyjne zawierające azbest

17 06 05* - materiały konstrukcyjne zawierające azbest

UWAGA: gwiazdka oznacza odpady niebezpieczne

Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 8 grudnia 2010 r. w sprawie wzorów dokumentów stosowanych na potrzeby ewidencji odpadów (Dz. U. z 2010 r Nr 249, poz. 1673). Określa wzory dokumentów stosowanych do prowadzenia ilościowej i jakościowej ewidencji odpadów celem zapewnienia kontroli ich przemieszczania. Do prowadzonej ewidencji odpadów obowiązani są posiadacze odpadów, w tym także wytwórcy odpadów. Ewidencje odpadów prowadzi się za pomocą: karty ewidencji odpadów oraz karty przekazania odpadów. Karta przekazania odpadu wypełniana jest przez posiadacza przekazującego odpady na rzecz innego posiadacza odpadów. Posiadacz odpadów, który odpady przejmuje (np. zarządzający składowiskiem odpadów) zobowiązany jest do potwierdzenia na karcie przekazania odpadu fakt przyjęcia odpadu. Karty informacyjne służą do naliczania opłat za umieszczenie w danym roku odpadów na składowisku wnoszonych na rachunek dystrybucyjny urzędu marszałkowskiego właściwego ze względu na miejsce składowania odpadów.

Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 8 grudnia 2010 r. w sprawie zakresu informacji oraz wzorów formularzy służących do sporządzania i przekazywania zbiorczych zestawień danych o odpadach (Dz. U. z 2010 r. Nr 249, poz. 1674). Określa wzory formularzy do sporządzania i przekazywania zbiorczego zestawienia odpowiednich danych o rodzajach i ilościach odpadów o sposobach gospodarowania nimi oraz o instalacjach i urządzeniach służących do odzysku lub unieszkodliwiania odpadów.

Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 30 października 2002 r. w sprawie rodzajów odpadów, które mogą być składowane w sposób nie selektywny (Dz. U. Nr 191, poz. 1595). W sposób nie selektywny mogą być składowane odpady:

Grupy 17 06 01* - materiały izolacyjne zawierające azbest

Grupy 17 06 05* - materiały konstrukcyjne zawierające azbest

Oznacza to, że odpady obu grup mogą być składowane wspólnie, na tym samym składowisku odpadów niebezpiecznych zawierających azbest. Natomiast nie wolno tych odpadów mieszać i składować z innymi odpadami niebezpiecznymi.

Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 29 listopada 2002 r. w sprawie najwyższych dopuszczalnych stężeń i natężeń czynników szkodliwych dla zdrowia w środowisku pracy (Dz. U. Nr 217, poz. 1833). Określa najwyższe dopuszczalne stężenia w środowisku pracy pyłów zawierających azbest:

- a) pyły zawierające azbest chryzotyl - 1,0 mg/m³
włókna respirabilne - 0,2 włókien w cm³
- b) pyły zawierające azbest krokidolit - 0,5 mg/m³
włókna respirabilne - 0,2 włókien w cm³

Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 19 grudnia 2002 r. w sprawie zakresu i sposobu stosowania przepisów o przewozie drogowym towarów niebezpiecznych (Dz. U. Nr 236, poz. 1986). Przepisy o przewozie drogowym materiałów niebezpiecznych stosuje się odpowiednio do transportu odpadów niebezpiecznych spełniających określone w tych przepisach kryteria klasyfikacyjne dla zaliczenia ich do jednej z klas towarów niebezpiecznych. Przy przewozach materiałów niebezpiecznych w kraju obowiązują przepisy zawarte w załącznikach A i B do Umowy europejskiej dotyczącej międzynarodowego przewozu drogowego towarów niebezpiecznych (ADR) - *Jednolity tekst Umowy ADR* (Dz. U. Nr 30, poz. 287, z 1999 r.). Odpady zawierające azbest pochodzące z budowy, remontu i demontażu obiektów budowlanych oraz odpady izolacyjne zawierające azbest zgodnie z ADR zaliczone zostały do klasy 9 – różne materiały i przedmioty niebezpieczne, z czego wynikają określone wymagania przy ich transporcie. Posiadacz odpadów zawierających azbest, który prowadzi działalność w zakresie zbierania lub transportu odpadów, obowiązany jest do uzyskania zezwolenia na prowadzenie tej działalności. Zgodnie z ustawą o odpadach zezwolenie wydaje, w drodze decyzji starosta, właściwy ze względu na miejsce siedziby lub zamieszkania posiadacza odpadów. Transportujący odpady niebezpieczne obowiązany jest do posiadania karty ewidencji odpadu, dokumentu obrotu odpadami niebezpiecznymi i dokumentu przewozowego materiałów niebezpiecznych według wymagań ADR.

Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 23 czerwca 2003 r w sprawie informacji dotyczących bezpieczeństwa i ochrony zdrowia oraz planu bezpieczeństwa i ochrony zdrowia (Dz. U. Nr 120, poz. 1126). Rozporządzenie ustala obowiązek sporządzenia wymaganego planu również dla robót prowadzonych z wyrobami zawierającymi azbest.

Tabela nr 1 - Zakres zastosowań wyrobów zawierających azbest

Klasa wyrobu¹	Rodzaj wyrobu zawierającego azbest	Zastosowanie
I	masy azbestowe natryskowe	izolacja ognioochronna konstrukcji stalowych i przegród budowlanych izolacja akustyczna obiektów użyteczności publicznej
I	sznury	piece przemysłowe wraz z kanałami spalin, nagrzewnice, rekuperatory, kominy przemysłowe
I	tektura azbestowa	izolacja termiczna i uszczelnienia w instalacjach przemysłowych, aparaturze kontrolno-pomiarowej i laboratoryjnej
I	płyty azbestowo-kauczukowe	uszczelnianie urządzeń przemysłowych pracujących w środowisku agresywnym
I	wyroby tekstylne z azbestu (rękawice i tkaniny azbestowe)	ochrona pracowników
I	masa lub tektura azbestowa	drobne urządzenia w gospodarstwach domowych, n,p, żelazka, płytki kuchenne, piece akumulacyjne
I	materiały i wykładziny cierne zawierające azbest	hamulce i sprzęgła
I	masy ognioodporne zawierające azbest	piece przemysłowe wraz z kanałami spalin
II	płyty azbestowo-cementowe faliste i gąsiorzy	pokrycia dachowe, balkony
II	płyty azbestowo-cementowe płaskie prasowane	ściany osłonowe ściany działowe elewacje zewnętrzne osłona ścian przewodów windowych, szybów wentylacyjnych i instalacyjnych, chłodnie kominowe, chłodnie wentylatorowe
II	płyty azbestowo-cementowe płaskie „karo”	pokrycia dachowe elewacje zewnętrzne
II	płyty azbestowo-cementowe suchoformowane „kolorys”, „acekol” i inne	elewacje zewnętrzne osłony kanałów wentylacyjnych i klimatyzacyjnych ściany działowe
II	rury azbestowo-cementowe (bezciśnieniowe i ciśnieniowe)	przewody kanalizacyjne i wodociągowe rynny spustowe na śmieci przewody kominowe
II	otuliny azbestowo-cementowe	izolacja urządzeń ciepłowniczych i innych przemysłowych

¹ Klasa I - azbest luzem i wyroby zawierające azbest o gęstości pozornej mniejszej niż 1000 kg/m³ . Klasa II – wyroby zawierające azbest o gęstości pozornej większej niż 1000 kg/m³

Klasa wyrobu¹	Rodzaj wyrobu zawierającego azbest	Zastosowanie
II	kształtki azbestowo-cementowe budowlane	przewody wentylacyjne podokienniki osłony rurociągów ciepłowniczych osłony kanałów spalinowych i wentylacyjnych
II	kształtki azbestowo-cementowe elektroizolacyjne	przegrody izolacyjne w aparatach i urządzeniach elektrycznych
II	płytki PCV	podłogi w blokach mieszkalnych
I lub II	płyty azbestowo-cementowe konstrukcyjne ognioodporne	osłony ognioodporne i przeciwpożarowe w budynkach przemysłowych (kotłownie) izolacja urządzeń grzewczych grodzie przeciwogniowe w okrętownictwie

Realizując założenia polityki ekologicznej państwa oraz wdrażając dyrektywy unijne do polskiego prawodawstwa powstał „Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest stosowanych na terytorium Polski” opracowany został w latach 2000-2001 w oparciu o obowiązujące wtedy przepisy prawne. Do jego opracowania została zobowiązana Rada Ministrów w drodze przyjętej przez Sejm Rzeczypospolitej Polskiej rezolucji z dnia 19 czerwca 1997 r. – w sprawie programu wycofywania azbestu z gospodarki (M.P. Nr 38, poz. 373). *Program Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032* jest kontynuacją i aktualizacją celów oraz działań ustalonych w *Programie usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest stosowanych na terytorium Polski*.

3. Inwentaryzacja wyrobów zawierających azbest na terenie Gminy Miasta Dębicy

Inwentaryzację obiektów budowlanych z zabudowanymi elementami zawierającymi azbest przeprowadzono w okresie od 10 maja 2006 roku do 31 sierpnia 2006 roku. Wyniki inwentaryzacji zostały przedstawione w tabelach stanowiącej załączniki nr 1, 2 i 3 do niniejszego opracowania.

Większość wyrobów zawierających azbest to pokrycia dachowe oraz elewacje budynków prywatnych bądź spółdzielni mieszkaniowych. Część tych wyrobów znalazła zastosowanie do pokrycia dachów w przydomowych obiektach gospodarczych oraz do pokrycia dachów w altanach na terenach ogródków działkowych.

Z przeprowadzonej inwentaryzacji wynika, że na terenie miast Dębicy ilość wyrobów zawierających azbest jako pokrycia dachów budynków mieszkalnych wynosi 46467,5 m² płyty falistej oraz 15178,15 m² płyty płaskiej.

Na terenach ogródków działkowych znajduje się 3398 m² płyty falistej oraz 1027 m² płyty płaskiej. Wyroby azbestowe na terenie ogródków działkowych występują w postaci pokryć dachowych oraz ogrodzeń kompostu gromadzonego przy domkach działkowych.

Na obiektach należących do Spółdzielni Mieszkaniowej w Dębicy przy ul Kolejowej według wykazu przekazanego przez Spółdzielnię znajduje się 8300 m² wyrobów zawierających azbest. Kserokopia wykazu stanowi załącznik nr 4 do niniejszego programu.

Łącznie na terenie Gminy Miasta Dębicy zinwentaryzowanych zostało 74370,65 m² wyrobów zawierających azbest w tym 49865,5 m² płyty falistej oraz 24505,15 m² płyty płaskiej.

4. Azbest na działkach i w ogrodzie

Powszechnie jest wiadome, że produkty zawierające azbest są bardzo szkodliwe dla zdrowia, a w szczególności azbest stanowi bezpośrednią przyczynę chorób nowotworowych. Z tego względu, na mocy ustawy z dnia 19 czerwca 1997 r. zostało zakazane na terytorium Polski stosowanie wyrobów zawierających azbest. Sam zakaz stosowania nie rozwiązuje problemu, ponieważ do dnia dzisiejszego takie wyroby są użytkowane, a pochodzą z dość znacznej i powszechnej produkcji z lat wcześniejszych. Najbardziej powszechnym wyrobem i wciąż widocznym na terenie całego kraju, także w naszych ogrodach, są faliste płyty

azbestowo-cementowe zwane eternitem. Do dnia dzisiejszego pokryte są tymi płytami dachy domów, zabudowań gospodarczych, a także spotyka się takie pokrycia altan na działkach, magazynów, czy też wiat.

Rozporządzenia wykonawcze do ustawy o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest nałożyły na właścicieli i władających nieruchomościami szereg obowiązków. O podstawowym obowiązku – inwentaryzacji wyrobów zawierających azbest i przekazanie tej informacji do właściwego odpowiednio wojewody, wójta, burmistrza lub prezydenta miasta.

Pierwszą informację należało złożyć w terminie do 29 maja 2004 r., a corocznie, w terminie do 31 stycznia każdego roku, należy te informacje aktualizować. Kolejne Rozporządzenie Ministra Gospodarki i Polityki Społecznej z dnia 2 kwietnia 2004 r. w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest określiło między innymi sposoby zabezpieczania wyrobów azbestowych, aby zminimalizować ich szkodliwość dla otoczenia. W Rozporządzeniu określono także precyzyjnie warunki usuwania wyrobów azbestowych.

Ustawa, a także obydwie Rozporządzenia są bardzo ważne z punktu widzenia interesów działkowców, ponieważ nakładają wiele obowiązków na tych, którzy są właścicielami altan pokrytych eternitem, a także nakładają odpowiednie obowiązki na zarządy ogrodów. Koniecznym zatem jest, aby zarządy POD zapoznały się z powyższymi uregulowaniami prawnymi i poza wypełnieniem swoich obowiązków, poinformowały również działkowców o ciążyących na nich obowiązkach wynikających z prawa powszechnie obowiązującego. Wykaz aktów prawnych:

1. Ustawa z dnia 19.06.1997 r. o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest. (tekst jednolity Dz. U. z 2004 r., Nr 3, poz. 30 z p. zm.).
2. Rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2.04.2004 r. w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest. (Dz. U. Nr. 71, poz. 649) oraz Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 5 sierpnia 2010 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. z 2010 r. nr 162 poz 1089)
3. Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 13 grudnia 2010 r. w sprawie wymagań w zakresie wykorzystywania wyrobów zawierających azbest oraz wykorzystywania

i oczyszczania instalacji lub urządzeń, w których były lub są wykorzystywane wyroby zawierające azbest (DZ. U. z 2011 r nr 8 poz. 31).

5. Nakłady finansowe niezbędne do realizacji programu usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Miasta Dębicy

Opierając się na informacjach uzyskanych z firm zajmujących się usuwaniem i unieszkodliwianiem materiałów budowlanych i konstrukcyjnych zawierających azbest, ustalono, iż cena za przyjęcie 1 Mg (tony) odpadów zawierających azbest na składowisko waha się w granicach od 300 do 350 zł. Natomiast cena prac polegających na usunięciu, transporcie i unieszkodliwieniu na składowisku kształtuje się w granicach od 15 do 35 zł za 1 m² powierzchni dachu bądź elewacji.

Zatem do określenia nakładów finansowych niezbędnych do całkowitego usunięcia azbestu z terenu Gminy Miasta Dębicy przyjęto średnio:

- koszt składowania – 300 zł/Mg
- koszt prac remontowych – 25 zł za m²
- wagę 1 m² płyty płaskiej – 15 - 16 kg
- wagę 1 m² płyty falistej – 19 - 20 kg

Przyjmując powyższe założenia należy stwierdzić, że szacowane koszty usunięcia materiałów budowlanych (gł. pokryć dachowych) zawierających azbest powinny kształtować się następująco: (w tym 49865,5 m² płyty falistej oraz 24505,15 m² płyty płaskiej)

Płyta falista – $49865,5 \text{ m}^2 \times 20 \text{ kg/m}^2 = 997310 \text{ kg}$ $49865,5 \text{ m}^2 \times 25 \text{ zł/m}^2 =$
1246637,5 zł,

$997,3 \text{ Mg} \times 300 \text{ zł/Mg} = 299190 \text{ zł}$

Płyta płaska – $24505,15 \text{ m}^2 \times 16 \text{ kg/m}^2 = 392082,4 \text{ kg}$ $24505,15 \text{ m}^2 \times 25 \text{ zł/m}^2 =$
612628,75 zł,

$392,08 \text{ Mg} \times 300 \text{ zł/Mg} = 122424,72 \text{ zł}$

Łączny koszt usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Miasta Dębicy wynosił będzie 2276080,25 zł.

6. Podstawowe informacje dotyczące „Programu Oczyszczania Kraju z Azbestu”

Program Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032, zwany dalej „Programem”, utrzymuje cele przyjętego przez Radę Ministrów 14 maja 2002 r. Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest stosowanych na terytorium Polski:

- 1) usunięcie i unieszkodliwienie wyrobów zawierających azbest;
- 2) minimalizacja negatywnych skutków zdrowotnych spowodowanych obecnością azbestu na terytorium kraju;
- 3) likwidacja szkodliwego oddziaływania azbestu na środowisko.

Określa jednak nowe zadania niezbędne do oczyszczenia kraju z azbestu w okresie 24 lat, wynikające ze zmian gospodarczych i społecznych, jakie nastąpiły m.in. w związku ze wstąpieniem Polski do Unii Europejskiej.

Realizuje wnioski zawarte w „Raporcie z realizacji w latach 2003-2007 Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest stosowanych na terytorium Polski” poprzez wprowadzenie priorytetowych zadań legislacyjnych, uruchomienie wsparcia finansowego dla działań prowadzonych przez jednostki samorządu terytorialnego oraz usprawnienie systemu monitoringu realizacji Programu.

Wsparcie finansowe ze środków budżetowych pozostających w gestii Ministra Gospodarki ukierunkowane jest głównie na wzmocnienie procesu inwentaryzacji wyrobów zawierających azbest przez dofinansowanie opracowywania gminnych, powiatowych i wojewódzkich planów usuwania wyrobów zawierających azbest. Jest również przeznaczane na prowadzenie działań edukacyjno-informacyjnych, w tym szkoleń dla administracji publicznej oraz szkoleń lokalnych, dzięki którym zostanie wzmocniony proces usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu nieruchomości bez korzystania z usług wyspecjalizowanych firm.

Program grupuje zadania przewidziane do realizacji na poziomie centralnym, wojewódzkim i lokalnym, w pięciu blokach tematycznych:

- 1) zadania legislacyjne;
- 2) działania edukacyjno-informacyjne skierowane do dzieci i młodzieży, szkolenia pracowników administracji rządowej i samorządowej, opracowywanie materiałów szkoleniowych, promocja technologii unicestwiania włókien azbestowych, organizacja krajowych i międzynarodowych szkoleń, seminariów, konferencji kongresów i udział w nich;

- 3) zadania w zakresie usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z obiektów budowlanych, z obiektów użyteczności publicznej, terenów byłych producentów wyrobów azbestowych, oczyszczania terenów nieruchomości, budowy składowisk oraz instalacji do unicestwiania włókien azbestowych;
- 4) monitoring realizacji *Programu* przy pomocy elektronicznego systemu informacji przestrzennej;
- 5) działania w zakresie oceny narażenia i ochrony zdrowia.

Szacuje się, że na terenie kraju nadal użytkowane jest ok. 14,5 mln ton wyrobów zawierających azbest (w latach 2003-2008 usunięto ok. 1 mln ton).

Całkowity koszt realizacji *Programu* w latach 2009-2032 szacowany jest na kwotę ok. 40,4 mld zł, na którą składają się środki własne właścicieli nieruchomości, środki inwestorów, środki z budżetu państwa oraz środki jednostek samorządu terytorialnego.

Koszt realizacji *Programu* oszacowano na podstawie następujących założeń:

- pozostało do usunięcia 14,5 mln ton wyrobów azbestowych, łączny koszt ich demontażu i transportu oraz unieszkodliwienia wytworzonych odpadów zawierających azbest szacuje się na kwotę ok. 40 mld zł,
- koszt budowy 56 składowisk odpadów lub kwater przystosowanych do składowania odpadów zawierających azbest oszacowano na kwotę ok. 260 mln zł,
- pozostające w dyspozycji Ministra Gospodarki środki finansowe z budżetu państwa, przeznaczone na wspieranie: opracowania planów usuwania wyrobów zawierających azbest, działań edukacyjno-informacyjnych oraz monitoringu *Programu* określa kwota 53,2 mln zł (0,13%),
- środki finansowe jednostek samorządu terytorialnego przewidywane na opracowywanie i aktualizację planów usuwania wyrobów zawierających azbest oraz działania edukacyjno-informacyjne szacuje się na kwotę ok. 40 mln zł (0,10%).

Aby zwiększyć tempo usuwania wyrobów zawierających azbest, szczególnie z terenów wiejskich, *Program* wprowadza nowy instrument umożliwiający usuwanie wyrobów zawierających azbest z terenu własnej nieruchomości bez korzystania z usług wyspecjalizowanych firm, o ile osoby usuwające wyroby azbestowe zostaną odpowiednio przeszkolone i będą dysponować środkami technicznymi eliminującymi narażenie na kontakt z włóknami azbestu, a prace te będą wykonywać incydentalnie. W ramach prac przygotowawczych do uruchomienia tego instrumentu przygotowano wykaz niezbędnych zadań legislacyjnych oraz zaplanowano finansowanie odpowiednich szkoleń lokalnych.

Usunięcie wyrobów zawierających azbest przyniesie korzyści społeczne, ekonomiczne i ekologiczne polegające na:

- 1) zmniejszeniu emisji włókien azbestu,
- 2) uzyskaniu poprawy ochrony zdrowia mieszkańców,
- 3) poprawie wyglądu zewnętrznego obiektów budowlanych i ich stanu technicznego.

Aktualizacja kosztów realizacji *Programu*, faktycznych potrzeb inwestycyjnych oraz skutków budżetowych będzie możliwa dopiero po zakończeniu procesu rzetelnej inwentaryzacji wyrobów azbestowych w Polsce. Tempo dotychczasowych działań nakazuje założyć kilkuletni okres realizacji pełnej inwentaryzacji. Działania prowadzone przez Ministra Gospodarki mają na celu przyspieszenie i usprawnienie tego procesu.

6.1. Założenia trzydziesto letniego okresu usuwania wyrobów zawierających azbest z terytorium Polski

Przyjęty w dniu 14 maja 2002 r. przez Radę Ministrów *Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest stosowanych na terytorium Polski*, opracowany został w latach 2000-2001 w oparciu o obowiązujące wtedy przepisy prawne. Do jego opracowania została zobowiązana Rada Ministrów w drodze przyjętej przez Sejm Rzeczypospolitej Polskiej rezolucji z dnia 19 czerwca 1997 r. – w sprawie programu wycofywania azbestu z gospodarki (M.P. Nr 38, poz. 373).

Program Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032 jest kontynuacją i aktualizacją celów oraz działań ustalonych w *Programie usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest stosowanych na terytorium Polski*.

Realizacja Rezolucji Sejmu R.P. w sprawie programu wycofywania azbestu z gospodarki, jak i ustawy o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest wraz z aktami wykonawczymi, z uwagi na skalę problemu i jego ogólnokrajowy zasięg wymaga opracowania długofalowego programu usuwania tych wyrobów z terytorium Polski. Jako docelowy przyjęto 30-to letni okres realizacji tego programu.

Wszyscy znani producenci płyt azbestowo-cementowych, stosowanych przede wszystkim w budownictwie, określali czas użytkowania swoich wyrobów na 30 lat. Wynikało to z kilkudziesięcioletnich doświadczeń w użytkowaniu płyt wytwarzanych powszechnie stosowaną tzw. moką metodą produkcji (metodą Hatschek'a).

Ważną sprawą był montaż i konserwacja. Postępowanie zgodne z instrukcją producenta miało istotne znaczenie, gdyż na ogół brakowało wyspecjalizowanych

wykonawców pokryć dachowych z płyt azbestowo-cementowych, a na terenach wiejskich z reguły zabudowywano je systemem „gospodarczym”. W związku z powyższym przy kryciu dachów występowały liczne błędy montażu powodujące pęknięcie płyt oraz ich odkształcanie, co skutkuje krótszym okresem ich eksploatacji 12 i takie wyroby powinny być usuwane przed upływem 30 lat. Prawidłowo położone i zamontowane płyty, pomalowane farbą akrylową oraz konserwowane co 5 do 7 lat, praktycznie mogą być użytkowane ponad 30 lat. Takich płyt jest w Polsce bardzo mało i stanowią one śladową ilość w ogólnej masie pokryć dachowych z azbesto-cementu. Przy wykonywaniu elewacji stosowano płaskie płyty azbestowo-cementowe. Płyty, w większości pomalowane farbą akrylową, montowane były przez wyspecjalizowane przedsiębiorstwa. Wyroby te produkowane tzw. metodą suchą posiadają gorsze parametry mechaniczne w porównaniu z płytami wytwarzanymi metodą moką, stąd nie można zakładać dłuższego okresu ich eksploatacji niż przyjęte 30 lat.

Trzydziesto letni okres użytkowania dla płyt azbestowo-cementowych potwierdzony został w badaniach laboratoryjnych i polowych, które prowadzone były przez różne jednostki badawcze w krajach europejskich. Jedną z ważniejszych jest ekspertyza nr 2648 z dnia 30.10.1985 r. wykonana przez Uniwersytet Techniczny w Berlinie. W oparciu o wyniki badań stwierdzono, że dla płyt niemalowanych największa korozja i uwalnianie włókien azbestu ma miejsce w okresie 25 do 35 lat użytkowania tj. średnio 30 lat. Stopień korozji zależy zarówno od czasu użytkowania, jak i czynników atmosferycznych, charakterystycznych dla badanego obszaru. W regionach przemysłowych jest on 4-krotnie większy w porównaniu z terenami nie zanieczyszczonymi oraz 2-krotnie większy na obszarach wielkomiejskich. Natomiast płyty pomalowane i konserwowane wykazują odporność na działanie czynników atmosferycznych. Tak więc wiek płyt niemalowanych i stopień ich korozji pozostają w prostej zależności. Odnosząc się do warunków polskich można określić, że 30 lat użytkowania szarej, niemalowanej płyty dachowej oraz malowanej płyty elewacyjnej stanowi graniczny okres ich bezpiecznego użytkowania. Ponadto w Polsce, wyroby zawierające azbest użytkowane są w okresie od 10 do 50 lat. Przy założonym okresie usuwania na lata 2003 - 2032, wiele z tych wyrobów przekroczy wszelkie normy i granice bezpiecznego użytkowania. Dlatego kolejność usuwania wyrobów zawierających azbest powinna być określona w lokalnych programach.

6.2. Wykaz składowisk przyjmujących odpady zawierające azbest (stan na czerwiec 2009 r..)

Województwo dolnośląskie

1. Składowisko Odpadów Przemysłowych, ul. Górnicza 1, 58-303 Wałbrzych
2. Składowisko odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne w Trzebiczu gm. Polkowice
3. Składowisko odpadów w Marcinowie, gm. Trzebnica
4. Teren KGHM „Polska Miedź” w Lubinie Oddział Huta Miedzi Głogów

Województwo kujawsko-pomorskie

5. Składowisko Odpadów Niebezpiecznych Małociechowo, gm. Pruszcz

Województwo lubelskie

6. Składowisko Odpadów Niebezpiecznych Poniatowa Wieś gm. Poniatowa
7. Składowisko Piaski Zarzecze II Kraśnik
8. Składowisko odpadów azbestowych w miejscowości Srebrzyszcze gm. Chełm

Województwo lubuskie

9. Składowisko Odpadów Azbestowych ul. Małaszyńska 180 Chróścik, gm. Gorzów Wielkopolski

Województwo łódzkie

10. Składowisko Odpadów Niebezpiecznych Jadwinówka gm. Radomsko
11. „Bagno-Lubień” – teren Elektrowni Bełchatów S.A. Elektrownia Bełchatów S.A. z/s w Rogowcu

Województwo małopolskie

12. Składowisko Komunalne w Ujkowie Starym gm. Bolesław
13. Składowisko odpadów „Za rzeką Białą” ul. Kwiatkowskiego 8 33-101 Tarnów

Województwo mazowieckie

14. Składowisko odpadów komunalnych w Rachocinie

Województwo opolskie

B r a k s k ł a d o w i s k

Województwo podkarpackie

15. Składowisko Odpadów w Młynach gm. Radymno, Zakład Gospodarki Komunalnej Gminy Radymno z/s w Skołoszowie 341 37-550 Radymno 35 762
16. Składowisko Odpadów Pysznica gm. Pysznica, Gminny Zakład Komunalny ul. Wolności 295 37-403 Pysznica 280
17. Kozodrza gm. Ostrów Zakład Usług Komunalnych w Ostrowie

Województwo podlaskie

18. Składowisko Odpadów Miastkowo pow. Łomża
19. Składowisko odpadów budowlanych zawierających azbest na terenie składowiska odpadów komunalnych w m. Korytki gm. Jedwabne

Województwo pomorskie

20. Zakład Unieszkodliwiania Odpadów w Bierkowie
21. Składowisko Odpadów w Gilwie Małej

Województwo śląskie

22. Sektor III na odpady azbestowe, wydzielony w ramach składowiska odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne w Knurowie
23. Kwatera X na odpady azbestowe w ramach składowiska odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne w Dąbrowie Górniczej
24. Składowisko odpadów azbestowych na terenie Oczyszczalni Ścieków Deszczowo-Przemysłowych Huty Katowice
25. Wydzielona subkwateryna na odpady zawierające azbest w ramach sektora III składowiska odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne w Jastrzębiu Zdroju

Województwo świętokrzyskie

26. Składowisko Odpadów Niebezpiecznych Dobrów gm. Tuczępy

Województwo warmińsko-mazurskie

- 27. Składowisko odpadów zawierających azbest Półwieś gm. Zalewo
- 28. Zakład Utylizacji Odpadów Sp. z o.o. ul. Szańcowa 1 82-300 Elbląg

Województwo wielkopolskie

- 29. Składowisko odpadów niebezpiecznych, ul. Sulańska 11 62-510 Konin

Województwo zachodniopomorskie

- 30. Zakład odzysku odpadów ul. Łubuszan 80 Sianów
- 31. Składowisko odpadów Dalsze gm. Myślibórz

6.3. Spis procedur dotyczących bezpiecznego postępowania z wyrobami i odpadami zawierającymi azbest

Problematyka bezpiecznego postępowania z wyrobami i odpadami zawierającymi azbest została uszeregowana w bloku tematycznym obejmującym łącznie 6 procedur. Są to:

Grupa I. Procedury obowiązujące **właścicieli i zarządzających** obiektami, instalacjami i urządzeniami zawierającymi azbest lub wyroby zawierające azbest.

Procedura 1 – dotycząca obowiązków w czasie użytkowania obiektów, instalacji i urządzeń.

Procedura 2 – dotycząca obowiązków przy usuwaniu wyrobów zawierających azbest.

Grupa II. Procedury obowiązujące **wykonawców** prac polegających na usuwaniu wyrobów zawierających azbest – wytwórców odpadów niebezpiecznych.

Procedura 3 – dotycząca postępowania przy pracach przygotowawczych do usunięcia wyrobów zawierających azbest.

Procedura 4 – dotycząca prac polegających na usuwaniu wyrobów zawierających azbest – wytwarzaniu odpadów niebezpiecznych, wraz z oczyszczaniem obiektu (terenu) instalacji.

Grupa III. Procedura obowiązująca prowadzących działalność w zakresie transportu odpadów niebezpiecznych zawierających azbest.

Procedura 5 – dotycząca przygotowania i transportu odpadów niebezpiecznych zawierających azbest.

Grupa IV. Procedura obowiązująca zarządzających składowiskami odpadów niebezpiecznych zawierających azbest.

Procedura 6 - dotycząca składowania odpadów na składowisku przeznaczonym do wyłącznego składowania odpadów zawierających azbest lub innym, spełniającym odpowiednie warunki techniczne.

Dla potrzeb niniejszego opracowania największe znaczenia będą miały procedury ujęte w grupie I (procedury 1 i 2) i grupie II (procedura 3). I tak:

Grupa I Procedura 1 – dotycząca obowiązków w czasie użytkowania obiektów, instalacji i urządzeń.

Sporządzenie „Oceny stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest.

Przeprowadzenie inwentaryzacji wyrobów zawierających azbest.

Opracowanie corocznego planu kontroli jakości powietrza dla pomieszczeń zawierających azbest.

Sporządzenie informacji dla wójta / burmistrza / prezydenta (corocznie)

Opracowanie instrukcji bezpiecznego postępowania i użytkowania pomieszczenia z wyrobami zawierającymi azbest.

Oznakowanie pomieszczeń, gdzie znajdują się urządzenia lub instalacje z wyrobami zawierającymi azbest.

Zaznaczenie na planach sytuacyjnych terenu miejsc z wyrobami zawierającymi azbest.

Opis procedury

Cel procedury

Celem procedury jest przedstawienie zakresu obowiązków i zasad postępowania właścicieli i zarządców budynków, budowli, instalacji i urządzeń oraz terenów gdzie znajduje się azbest lub wyroby zawierające azbest. Procedura dotyczy więc bezpiecznego ich użytkowania.

Zakres procedury

Zakres procedury obejmuje okres posiadania budynku, budowli, instalacji lub urządzenia przemysłowego oraz terenu – niezależnie od ich wielkości lub stanu, jeżeli znajdują się tam wyroby zawierające azbest.

Opis szczegółowy

Właściciel lub zarządca budynku, budowli, instalacji lub urządzenia technicznego oraz terenu – gdzie znajdują się wyroby zawierające azbest – ma obowiązek sporządzenia - w 2 egzemplarzach - „Oceny stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest” (Wzór załącznik nr 5 do niniejszego programu). Właściciele lub zarządcy, którzy spełnili ten obowiązek wcześniej – sporządzają następne „Oceny...” w terminach wynikających z warunków poprzedniej „Oceny...” – tzn.:

- Po 5-u latach, – jeżeli wyroby zawierające azbest są w dobrym stanie technicznym i nieuszkodzone,
- Po 1-m roku, – jeżeli przy poprzedniej „Ocenie...” ujawnione zostały drobne (do 3% powierzchni wyrobów) uszkodzenia.

Wyroby, które posiadały lub posiadają duże i widoczne uszkodzenia – powinny zostać bezzwłocznie usunięte.

Jeden egzemplarz „Oceny...” właściciel lub zarządca zobowiązany jest złożyć właściwemu terenowo organowi architektoniczno-budowlanemu lub powiatowemu inspektorowi nadzoru budowlanego – w terminie do 30-tu dni od dnia jej sporządzenia. Drugi egzemplarz zachowuje przy dokumentacji budynku, budowli, instalacji lub urządzenia przemysłowego oraz terenu – do czasu sporządzenia następnej „Oceny..”.

Właściciel lub zarządca zobowiązany jest do przeprowadzenia inwentaryzacji (spisu z natury) wyrobów zawierających azbest. Wyniki inwentaryzacji (spisu z natury) wyrobów zawierających azbest. Wyniki inwentaryzacji powinny służyć do sporządzenia stosownej informacji dla burmistrza miasta – właściwego dla miejsca znajdowania się budynku, budowli, instalacji lub urządzenia oraz terenu z wyrobami zawierającymi azbest. Wzory informacji przedstawione zostały odpowiednio w załącznikach do niniejszej dokumentacji.

Załącznik 6 – Informacja o wyrobach zawierających azbest.

Informacje przedkłada się corocznie, celem wykazania ewentualnych zmian w ilości posiadanych wyrobów zawierających azbest – co pozwoli na ocenę zagrożenia dla ludzi i środowiska w danym rejonie. Właściciel lub zarządca budynku, budowli, instalacji lub urządzenia oraz terenu, gdzie występują wyroby zawierające azbest, ma ponadto obowiązki:

- Oznakowania pomieszczeń, gdzie znajdują się urządzenia lub instalacje z wyrobami zawierającymi azbest – odpowiednim znakiem ostrzegawczym dla azbestu.
- Opracowania i wywieszenia na widocznym miejscu instrukcji bezpiecznego postępowania i użytkowania pomieszczenia z wyrobami zawierającymi azbest.
- Zaznaczenia na planie sytuacyjnym terenu miejsc z wyrobami zawierającymi azbest.

Ponadto, jeżeli w budynku, budowli, instalacji lub urządzeniu oraz na terenie znajdują się wyroby zawierające azbest o gęstości objętościowej mniejszej niż 1000 kg/m³ (tzw. „miękkie”), lub jeżeli wyroby zawierają azbest krokidolit, a także jeżeli te wyroby znajdują się w zamkniętych pomieszczeniach, lub istnieje uzasadniona obawa dużej emisji azbestu do środowiska – właściciel lub zarządca powinien opracować plan kontroli jakości powietrza (monitoringu), a jego wyniki uwzględnić przy dalszej eksploatacji lub usuwaniu wyrobów zawierających azbest.

Grupa I Procedura 2 – dotycząca obowiązków przy usuwaniu wyrobów zawierających azbest

Podjęcie decyzji o usuwaniu wyrobów zawierających azbest.

Identyfikacja azbestu w wyrobach przeznaczonych do usunięcia przez uprawnione laboratorium.

Zgłoszenie właściwemu organowi architektoniczno-budowlanemu lub powiatowemu inspektorowi nadzoru budowlanego – na 30 dni przed rozpoczęciem prac zamiaru usuwania wyrobów zawierających azbest – celem uzyskania pozwolenia na budowę wraz z określonymi warunkami.

Dokonanie wyboru wykonawcy prac i zawarcie umowy. Określenie obowiązków stron, również w zakresie zabezpieczenia przed emisją azbestu.

Poinformowanie mieszkańców/użytkowników obiektu o usuwaniu niebezpiecznych materiałów i sposobach zabezpieczenia.

Uzyskanie od wykonawcy prac świadectwa czystości powietrza po wykonaniu robót oraz jego przechowywanie przez co najmniej 5 lat

Opis procedury

Cel procedury

Celem procedury jest przedstawienie zakresu obowiązków i postępowania właścicieli i zarządców budynków, budowli, instalacji lub urządzeń oraz terenów z wyrobami zawierającymi azbest – przed i w czasie wykonywania prac usuwania lub zabezpieczania takich wyrobów.

Zakres procedury

Zakres procedury obejmuje okres od podjęcia decyzji o zabezpieczeniu lub usuwaniu wyrobów zawierających azbest, do zakończenia tych robót i uzyskania stosownego oświadczenia wykonawcy prac.

Opis szczegółowy

Właściciel lub zarządca budynku, budowli, instalacji lub urządzenia oraz terenu, gdzie znajduje się azbest lub wyroby zawierające azbest – powinien dokonać identyfikacji rodzaju i ilości azbestu w wyrobach, przez uprawnione do takich prac laboratorium. Identyfikacja azbestu powinna nastąpić w okresie użytkowania wyrobów, jeszcze przed rozpoczęciem wykonywania prac zabezpieczenia lub usuwania takich wyrobów – o ile informacja ta, nie jest podana w innych dokumentach budowy przedmiotowego obiektu.

Identyfikacja azbestu jest obowiązkiem właściciela lub zarządcy, wynikającym z tytułu własności oraz odpowiedzialności prawnej, dotyczącej ochrony osób trzecich od szkód mogących wynikać z nieodpowiedniej eksploatacji przedmiotu stanowiącego własność.

Wyniki identyfikacji azbestu powinny być uwzględniane przy:

- Sporządzaniu „Oceny...”
- Sporządzaniu informacji dla burmistrza miasta
- Zawieraniu umowy na wykonanie prac zabezpieczania lub usuwania wyrobów zawierających azbest z wykonawcą tych prac – wytwarzającym odpady niebezpieczne.

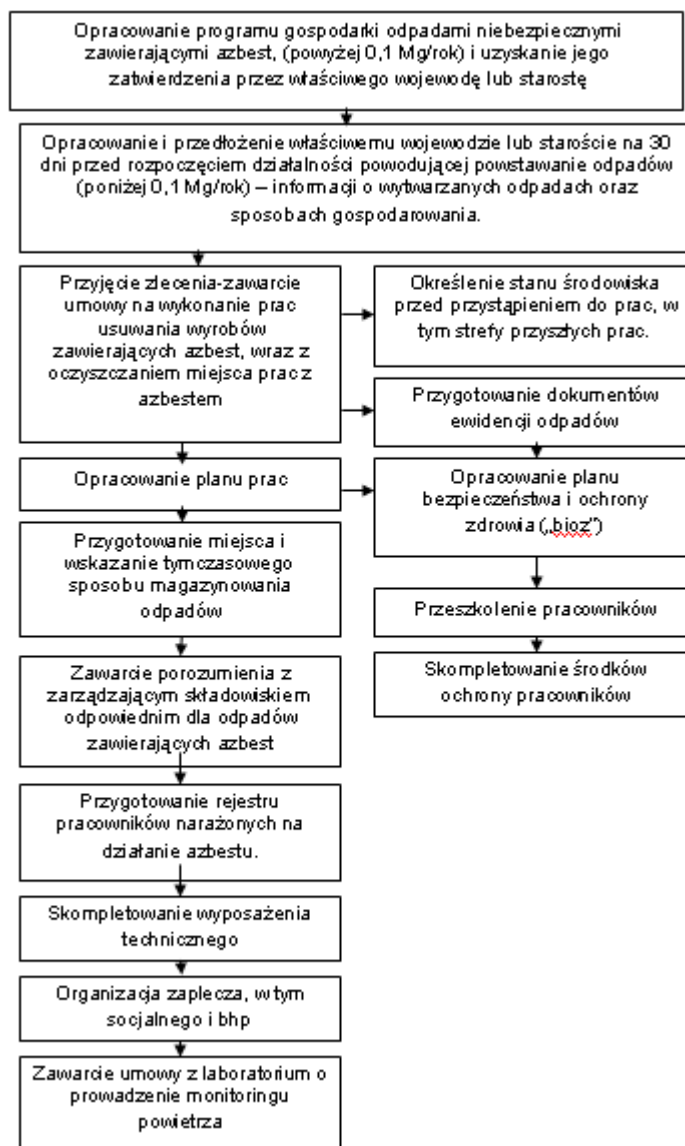
Właściciel lub zarządca może zlecić innym – fachowo przygotowanym osobom lub podmiotom prawnym – przeprowadzenia czynności wykonania identyfikacji azbestu w wyrobach. W każdym przypadku powinno to mieć miejsce przed rozpoczęciem prac zabezpieczenia lub usuwania wyrobów zawierających azbest.

Właściciel lub zarządca budynku, budowli, instalacji lub urządzenia oraz terenu z wyrobami zawierającymi azbest, ma obowiązek zgłoszenia – na 30 dni przed rozpoczęciem prac, wniosku o pozwolenie na budowę (remont), wraz z określonymi warunkami. Wniosek powinien sporządzony z uwzględnieniem przepisów wynikających art. 31 ust. 3, pkt.2 oraz Art. 36 ust. 1 pkt.1 i 4 ustawy – Prawo budowlane. Zatajenie informacji o występowaniu azbestu w wyrobach, które będą przedmiotem prac remontowo-budowlanych skutkuje – na podstawie ustawy Prawo ochrony środowiska – odpowiedzialnością prawną. Po dopełnieniu obowiązków formalnoprawnych, właściciel lub zarządca dokonuje wyboru wykonawcy prac – wytwórcy odpadów niebezpiecznych. Zawiera umowę na wykonanie prac zabezpieczenia lub usuwania wyrobów zawierających azbest oraz oczyszczenia budynku, budowli, instalacji lub urządzenia oraz terenu z azbestu. W umowie powinny być jasno sprecyzowane obowiązki

stron, również w zakresie zabezpieczenia przed emisją azbestu w czasie wykonywania prac. Niezależnie od obowiązków wykonawcy prac, właściciel lub zarządca powinien poinformować mieszkańców lub użytkowników budynku, budowli, instalacji lub urządzenia oraz terenu, o usuwaniu niebezpiecznych materiałów zawierających substancje stwarzające szczególne zagrożenie dla ludzi oraz sposobach zabezpieczenia przed tą szkodliwością. Na końcu właściciel lub zarządca powinien uzyskać od wykonawcy prac, pisemne oświadczenie o prawidłowości wykonania robót i oczyszczenia z azbestu, a następnie przechowywać je przez okres co najmniej 5-lat, wraz z inną dokumentacją budynku, budowli, instalacji lub urządzenia oraz terenu.

Grupa II Procedura 3 – dotycząca postępowania przy pracach przygotowawczych do usunięcia wyrobów zawierających azbest.

Prace przygotowawcze do usunięcia wyrobów zawierających azbest

Opis procedury

Cel procedury

Celem procedury jest przedstawienie zasad postępowania podczas prac przygotowawczych do usuwania wyrobów zawierających azbest lub ich zabezpieczenia.

Zakres procedury

Zakres procedury obejmuje całokształt prac oraz postępowania dotyczące przygotowania do zabezpieczenia lub usuwania wyrobów zawierających azbest.

Opis szczegółowy

Wykonawca prac polegających na zabezpieczeniu lub usuwaniu wyrobów zawierających azbest, jest – w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 19 grudnia 2002 r. Art. 3 ust. 1- „wytwórcą odpadów powstających w wyniku świadczenia usług, w zakresie budowy, rozbiórki, remontu obiektów, czyszczenia zbiorników lub urządzeń oraz sprzątnięcia, konserwacji i napraw jest podmiot, który świadczy usługę, chyba, że umowa o świadczeniu usługi stanowi inaczej”.

Z powyższej definicji wynika, że wytwórcą odpadów może być np. właściciel lub zarządzający, który we własnym zakresie wykonuje prace zabezpieczenia lub usuwania wyrobów zawierających azbest i zleca do wykonania tylko część robót. W takim przypadku na nim też spoczywać będą wszystkie obowiązki wynikające z przepisów i procedur postępowania z odpadami niebezpiecznymi zawierającymi azbest. Wytwórcę odpadów obowiązuje postępowanie określone przepisami ustawy o odpadach, z późniejszymi zmianami. Podstawową czynnością dla przedsiębiorcy, który zamierza podjąć działalność w zakresie wytwarzania odpadów niebezpiecznych zawierających azbest, w ilości powyżej 100 kg rocznie, jest opracowanie programu gospodarki odpadami niebezpiecznymi i zawierającymi azbest i uzyskanie jego zatwierdzenia przez właściwego, ze względu na miejsce wytwarzania odpadów niebezpiecznych, wojewodę lub starostę.

Wojewoda zatwierdza programy gospodarki odpadami niebezpiecznymi dla przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, a starosta dla pozostałych przedsięwzięć.

Program gospodarki odpadami niebezpiecznymi dołączony do wniosku o wydanej decyzji zatwierdzającej, powinien zawierać:

- 1) wyszczególnienie rodzajów odpadów niebezpiecznych, przewidzianych do wytwarzania, a w przypadku gdy określenie rodzaju nie jest wystarczające do ustalenia zagrożeń, jakie mogą powodować odpady niebezpieczne, właściwy organ może wezwać wnioskodawcę do podania składu chemicznego i właściwości odpadów;
- 2) określenia ilości odpadów niebezpiecznych poszczególnych rodzajów przewidzianych do wytworzenia w ciągu roku;
- 3) informację wskazującą na sposoby zapobiegania powstawaniu odpadów niebezpiecznych lub ograniczenia ilości odpadów i ich negatywnego oddziaływania na środowisko;
- 4) szczegółowy opis sposobów gospodarowania odpadami, z uwzględnieniem zbierania, transportu, odzysku lub unieszkodliwiania odpadów niebezpiecznych;

- 5) wskazanie miejsca i sposobu magazynowania odpadów;
- 6) określenie czasu prowadzenia działalności związanej z wytwarzaniem odpadów.

Wytwórca odpadów (wytwarzający rocznie do 0,1 Mg odpadów niebezpiecznych) na 30 dni przed rozpoczęciem działalności powodującej powstawanie odpadów opracowuje i składa właściwemu wojewodzie lub staroście – informację, w 3-ch egzemplarzach, o wytwarzanych odpadach oraz sposobach gospodarowania. Informacja powinna zawierać:

- wyszczególnienie rodzajów odpadów przewidzianych do wytwarzania, a w przypadku, gdy określenie rodzaju nie jest wystarczające, do ustalenia zagrożeń, jakie te odpady mogą powodować, właściwy organ może wezwać wnioskodawcę do podania podstawowego składu chemicznego i właściwości odpadów,
- określenie ilości odpadów poszczególnych rodzajów przewidzianych do wytwarzania w ciągu roku,
- informację wskazującą na sposoby zapobiegania powstawaniu odpadów lub ograniczania ilości odpadów i ich negatywnego oddziaływania na środowisko,
- szczegółowy opis sposobów gospodarowania odpadami z uwzględnieniem zbierania, transportu, odzysku i unieszkodliwiania odpadów,
- wskazanie miejsca i sposobu magazynowania odpadów

Do rozpoczęcia działalności powodującej powstawanie odpadów można przystąpić, jeżeli organ właściwy do przyjęcia informacji, w terminie 30 dni od dnia złożenia informacji nie wniesie sprzeciwu, w drodze decyzji. Wytwórca odpadów może zlecić wykonanie obowiązku gospodarowania odpadami innemu posiadaczowi odpadów. Posiadacz odpadów może je przekazywać wyłącznie podmiotom, które uzyskały zatwierdzenie właściwego organu na prowadzenie działalności w zakresie gospodarki odpadami, chyba, że działalność taka wymaga zezwolenia.

Po dopełnieniu obowiązków wynikających z ogólnych zasad postępowania wykonawca prac uprawniony jest do przyjęcia zlecenia i zawarcia umowy na wykonanie prac zabezpieczenia lub usuwania wyrobów zawierających azbest, wraz z oczyszczaniem miejsca prac z azbestem. Dla prawidłowego zawarcia umowy, jak wyżej, koniecznym jest określenie stanu środowiska przed przystąpieniem do prac, w tym strefy przyszłych prac. Pozwoli to na określenie stopnia narażenia na azbest w miejscu pracy oraz prawidłowe przygotowanie planu prac.

Plan pracy powinien być sporządzony zgodnie ze stosownymi przepisami i zawierać:

- określenie rodzaju azbestu w wyrobach przeznaczonych do usunięcia,

- aktualną „Ocenę stanu...”
- przewidywaną ilość wytwarzanych odpadów do usunięcia,
- ustalenie odpowiednich sposobów usuwania wyrobów zawierających azbest,
- określenie rodzajów i metod pracy,
- określenie sposobów eliminowania lub ograniczenia uwalniania się pyłu azbestu do powietrza.

Następnie powinien zostać opracowany plan bezpieczeństwa i ochrony zdrowia, zwany planem „bioz”, obejmujący m.in.

- informacje dotyczącą przewidywanych zagrożeń, występujących podczas realizacji robót budowlanych, określającą skalę i rodzaje zagrożeń oraz miejsca i czas wystąpienia
- informacje o wydzieleniu i oznakowaniu miejsc prowadzenia robót budowlanych, stosownie do rodzaju zagrożenia,
- informację o sposobie prowadzenia instruktażu pracowników przed przystąpieniem do realizacji robót szczególnie niebezpiecznych w tym:
 - a) określenia zasad postępowania w przypadku wystąpienia zagrożenia,
 - b) konieczność stosowania przez pracowników środków ochrony indywidualnej, zabezpieczającej przed skutkami zagrożeń,
 - c) zasady bezpośredniego nadzoru nad pracami szczególnie niebezpiecznymi, przez wyznaczone w tym celu osoby.
- określenie sposobu przechowywania i przemieszczania materiałów, wyrobów, substancji oraz preparatów niebezpiecznych na terenie budowy,
- wskazanie środków technicznych i organizacyjnych, zapobiegających niebezpieczeństwom wynikającym z wykonywania robót budowlanych w strefach szczególnego zagrożenia zdrowia lub w ich sąsiedztwie.

Pracodawca ma obowiązek zapoznania pracowników lub ich przedstawicieli z planem prac, szczególnie dotyczącego bezpieczeństwa i ochrony zdrowia.

Wykonawca prac ma obowiązek przeszkolenia wszystkich osób pozostających w kontakcie z azbestem, pracowników bezpośrednio zatrudnionych, kierujących i nadzorujących prace – w zakresie bezpiecznego postępowania z wyrobami zawierającymi azbest i ich odpadami a także bezpieczeństwa i higieny takich prac. Szkolenie powinno być przeprowadzone zgodnie z przepisami odpowiedniego rozporządzenia Ministra Pracy, przez

upoważnioną do takiej działalności instytucję i potwierdzone odpowiednim świadectwem lub zaświadczeniem.

Skompletowanie środków ochrony pracowników tj. odpowiednich ubrań roboczych w takiej ilości, aby zabezpieczyć pracowników przez cały czas trwania robót i oczyszczania terenu po tych robotach.

Pracodawca będący wytwórcą odpadów niebezpiecznych, zawierających azbest zobowiązany jest do przygotowania, prowadzenia i przechowywania rejestru pracowników narażonych na działanie azbestu.

Ważną sprawą jest przygotowanie miejsca i sposobu tymczasowego magazynowania odpadów niebezpiecznych na placu budowy – po ich demontażu a jeszcze przed transportem na składowisko. Miejsce takie powinno być wydzielone i zabezpieczone przed dostępem osób niepowołanych oraz oznakowane znakami ostrzegawczymi o treści: „Uwaga! Zagrożenie azbestem!”, „Osobom nieupoważnionym wstęp wzbroniony”

Dla prawidłowości obrotu odpadami niebezpiecznymi wytwórca odpadów przygotowuje właściwe dokumenty, którymi są:

- Karta ewidencji odpadu (zał. 5)
- Karta przekazania odpadu (zał. 6)

Celem zapewnienia składowania odpadów niebezpiecznych powstałych po usuwaniu wyrobów zawierających azbest, wytwórca odpadów powinien przed przeprowadzeniem robót, zawrzeć porozumienie z zarządzającym składowiskiem odpowiednim dla odpadów niebezpiecznych zawierających azbest (składowanie oddzielne lub odpowiednio przygotowana kwatera na innym składowisku). Ważne znaczenie dla prawidłowego przygotowania robót na skompletowanie wyposażenia technicznego, w tym narzędzi ręcznych i wolnoobrotowych, narzędzi mechanicznych, urządzeń wentylacyjnych oraz podstawowego sprzętu przeciwpożarowego. Na tym etapie należy też zabezpieczyć techniczne środki zapobiegające emisji azbestu w miejscu pracy oraz środowisku – w zależności od określenia stanu środowiska, dokonanego przed przystąpieniem do wykonywania prac. Jeżeli usuwane wyroby o gęstości objętościowej mniejszej niż 1000 kg/m^3 , lub inne mocno uszkodzone, a także zawierające krokidolit oraz wyroby znajdujące się w pomieszczeniach zamkniętych – niezbędne jest zawarcie umowy z laboratorium upoważnionym do prowadzenia monitoringu powietrza. Duże znaczenie ma również przygotowanie i organizacja zaplecza budowy, w tym części socjalnej, obejmującej:

- Urządzenia sanitarno-higieniczne, z możliwością umycia się i natrysku po pracy w kontakcie z azbestem,
- Pomieszczenia na szatnie czyste i brudne,
- Pomieszczenia dla spożywania posiłków oraz regeneracji.

W planie prac – w zależności od wielkości lub specyfiki budynku, budowli, instalacji lub urządzenia, a również terenu, gdzie prowadzone będą prace zabezpieczenia lub usuwania wyrobów zawierających azbest – a także występującego stopnia narażenia na azbest – mogą zostać określone również inne niezbędne wymagania.

Materiały do wykorzystania

Przykład tablicy ogłoszeń dot. problematyki azbestu w Urzędzie Miejskim w Dębicy

Przepisy prawne	Informacje
1. Przepisy prawne: akt, nazwa, w sprawie, źródło, skrócony lub pełny tekst.	A. Zezwolenia B. Adresy C. Programy i plany D. Fundusze ochrony środowiska
2. Procedury	E. Fundusze zagraniczne F. Inne informacje

Przykład informacji o przepisach prawnych:

"Niniejszym podaje się do wiadomości, że ukazało się [na przykład]: "Rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 23 października 2003 r - w sprawie wymagań w zakresie wykorzystywania i przemieszczania azbestu oraz wykorzystywania i oczyszczania instalacji lub urządzeń, w których był lub jest wykorzystywany azbest (Dz. U. Nr 192, poz.1876). Powyższe rozporządzenie wprowadza szereg obowiązków dla właścicieli lub zarządców miejsc, gdzie były lub są wykorzystywane wyroby zawierające azbest. Rozporządzenie, jak wyżej, koresponduje z treścią rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 09.10.2002 r w sprawie sposobu przedkładania wojewodzie informacji o rodzaju, ilości i miejscach występowania substancji stwarzających szczególne zagrożenie dla środowiska (Dz. U. Nr 175, poz. 1439)."

Przykład informacji o procedurach:

"Niniejszym informuje się, że ukazał się "Informator o przepisach i procedurach dotyczących bezpiecznego postępowania z wyrobami zawierającymi azbest" – wyd. MGPiPS Warszawa 2003 r.

Treść "Informatora " została również opublikowana na stronie internetowej dotyczącej azbestu, dostępnej z portalu MGPiPS (np. wpisz hasło azbest do wyszukiwania – prawa górna część strony MG²; znajdziesz tytuł AZBEST – Program likwidacji zagrożeń dla Polski – „kliknij”, tam dalsze informacje)

W "Informatorze" zostały podane do publicznej wiadomości obowiązujące procedury postępowania dotyczące, jak poniżej:

6.4. Procedury dotyczące postępowania z wyrobami i odpadami zawierającymi azbest

Problematyka bezpiecznego postępowania z wyrobami i odpadami zawierającymi azbest została uszeregowana w bloku tematycznym obejmującym łącznie 6 procedur.

Są to:

Grupa I. Procedury obowiązujące właścicieli i zarządzających obiektami, instalacjami i urządzeniami zawierającymi azbest lub wyroby zawierające azbest.

Procedura 1 – dotycząca obowiązków w czasie użytkowania obiektów, instalacji i urządzeń.

Procedura 2 – dotycząca obowiązków przy usuwaniu wyrobów zawierających azbest,

Grupa II Procedury obowiązujące wykonawców prac polegających na usuwaniu wyrobów zawierających azbest – wytwórców odpadów niebezpiecznych.

² Można też „kliknąć” następujące hasła widoczne na górnej belce: albo | nowości |, albo | programy |, albo | opracowania |.

Procedura 3 – dotycząca postępowania przy pracach przygotowawczych do usunięcia wyrobów zawierających azbest.

Procedura 4 – dotycząca prac polegających na usuwaniu wyrobów zawierających azbest – wytwarzaniu odpadów niebezpiecznych, wraz z oczyszczaniem obiektu (terenu) instalacji.

Grupa III. Procedura obowiązująca prowadzących działalność w zakresie transportu odpadów niebezpiecznych zawierających azbest.

Procedura 5 – dotycząca przygotowania i transportu odpadów niebezpiecznych zawierających azbest.

Grupa IV. Procedura obowiązująca zarządzających składowiskami odpadów niebezpiecznych zawierających azbest.

Procedura 6 - dotycząca składowania odpadów na składowisku przeznaczonym do wyłącznego składowania odpadów zawierających azbest lub innym, spełniającym odpowiednie warunki techniczne.

Przykłady dotyczące rodzaju informacji.

A. Zezwolenia

- informacje dotyczące zatwierdzonych przez starostę programów gospodarki odpadami niebezpiecznymi zawierającymi azbest dla firmy....., na okres lat.
- informacje dotyczące wydanych przez starostę zezwoleń na transport odpadów niebezpiecznych zawierających azbest dla firmy, na okres.....lat.

B. Adresy

- adres Powiatowego Inspektora Nadzoru Budowlanego w Dębicy, jako organu właściwego dla zbierania "Ocen stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest" - od właścicieli lub zarządców miejsc zabudowania takich wyrobów,
- adres Wojewódzkiego Inspektora Ochrony Środowiska w Rzeszowie, jako organu właściwego dla kontroli czystości powietrza i poziomu emisji azbestu,
- adres Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego w Rzeszowie, jako organu właściwego dla wydawania decyzji o wstrzymaniu działalności posiadacza odpadów, w zakresie zbierania, transportu i unieszkodliwiania odpadów - w przypadku stwierdzenia zagrożenia dla życia lub zdrowia ludzi.

C. Programy

- informacje dotyczące gminnego programu gospodarki odpadami, w tym niebezpiecznymi zawierającymi azbest,
- informacje dotyczące gminnego programu zabezpieczania i usuwania wyrobów zawierających azbest (po jego opracowaniu).

D. Fundusze ochrony środowiska – informacje o krajowych funduszach:

- gminnym funduszu ochrony środowiska i gospodarki wodnej
- powiatowym funduszu ochrony środowiska i gospodarki wodnej
- wojewódzkim funduszu ochrony środowiska i gospodarki wodnej
- Narodowym Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej

E. Informacje o warunkach pozyskiwania zagranicznych funduszy ochrony środowiska oraz o instytucjach krajowych udzielających pomocy w tym zakresie.

F. Inne informacje (przykład):

„Niniejszym przypomina się właścicielom i zarządcom miejsc, gdzie znajdują się wyroby zawierające azbest, którzy jeszcze nie dopełnili obowiązku sporządzenia "Oceny stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest" - o

konieczności jej opracowania i złożenia 1-go egzemplarza do Powiatowego Inspektora Nadzoru Budowlanego”.

Przykład informacji na stronie internetowej Urzędu Miejskiego w Dębicy

AZBEST REALNE ZAGROŻENIE DLA CIEBIE I TWOJEJ RODZINY

7. Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest stosowanych na terytorium Polski przyjęty przez Radę Ministrów w 2002 roku

Azbest jest minerałem znanym od kilku tysięcy lat. Ze względu na swoje zalety, tj. m.in. odporność na wysokie temperatury, działanie mrozu, kwasów, substancji żrących, a także elastyczność stosowany był szeroko od ponad 100 lat w około 3000 wyrobów przemysłowych. Dziś jednak wiemy, że jest szkodliwy dla zdrowia. **Dlatego produkcja, stosowanie oraz obrót azbestem i wyrobami zawierającymi azbest zostały zakazane.** W Polsce czyny te zagrożone są karą grzywny, ograniczenia lub pozbawienia wolności od 3 miesięcy do 5 lat (ustawa z dnia 19.06.1997 r o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest, Dz. U. z 2004 roku, nr 3, z późn. zm.).

Szacuje się, że na terenie Polski znajduje się 15,5 miliona ton wyrobów zawierających azbest. Ze względu na zagrożenie, jakie stwarzają powinny zostać usunięte z wszystkich obiektów w kraju do 31.12.2032 roku.

7.1. Azbest zagrożeniem dla zdrowia

Oddychanie powietrzem, w którym znajdują się niewidzialne dla oka włókna azbestu prowadzi do szeregu chorób układu oddechowego:

- pylicy azbestowej (azbestozy)
- łagodnych zmian opłucnych
- raka płuc (najpowszechniejszy nowotwór złośliwy powodowany przez azbest)
- międzybłoniaka opłucnej i otrzewnej (nowotwory o wysokiej złośliwości)

Azbest staje się zagrożeniem dla zdrowia, gdy dojdzie do korozji lub jakiegokolwiek uszkodzenia wyrobów zawierających azbest (łamanie, kruszenie, cięcie i każda inna obróbka). Procesy te powodują uwalnianie się włókien do powietrza i możliwość wdychania ich do płuc. **Azbest dobrze zabezpieczony i nieuszkodzony nie stanowi zagrożenia.**

Zachorować mogą nie tylko osoby, które miały kontakt z azbestem ze względu na charakter wykonywanej pracy, ale i te, które narażone są na długotrwałe wdychanie włókien azbestowych o małym stężeniu lub na krótkotrwałe przebywanie w miejscu o ich bardzo wysokim stężeniu. Oznacza to, że wykonując wielokrotnie drobne naprawy w materiale zawierającym azbest, czy też mieszkając lub spędzając wakacje w okolicy, gdzie w pobliżu znajduje się nielegalne wysypisko wyrobów zawierających azbest, zdrowie Twoje i Twojej rodziny może być zagrożone.

Obecnie nie wiadomo, jaka minimalna ilość pyłu azbestowego wywołuje choroby. Wiemy jednak, że im więcej włókien azbestu wdychanych jest do układu oddechowego, tym większe ryzyko choroby. A ta może pojawić się nawet po ponad 30 latach od momentu kontaktu z włóknami azbestu.

Przypadki zachorowań spowodowanych azbestem:

- Do szpitala w Warszawie zgłosiła się kobieta, narzekająca na bóle w klatce piersiowej. Diagnoza wykazała, że choruje na międzybłoniaka opłucnej. Choroba rozwinęła się w wyniku kontaktu z płytami eternitowymi, ponieważ pacjentka pomagała mężowi przy cięciu takich płyt. Poza tą sytuacją nie miała nigdy kontaktu z azbestem.
- Mężczyzna w województwie małopolskim zachorował na raka płuc. Szukając przyczyn choroby, lekarze dowiedzieli się, że do przechowywania zboża używał worków wykonanych m.in. z włókien azbestowych.

- Strażak pracujący w jednostce straży pożarnej na Śląsku przyniósł z pracy koc azbestowy. Kocem bawiły się dzieci strażaka, co spowodowało u nich zmiany nowotworowe w płucach.

Azbest wywołuje choroby układu oddechowego, dlatego ból w klatce piersiowej, silny kaszel lub duszności powinny być sygnałem, by udać się do lekarza pierwszego kontaktu.

7.2. Przykłady zastosowania azbestu

W Polsce azbest najczęściej wykorzystano do produkcji:

- pokryć dachów: eternit i papa dachowa
- płyt elewacyjnych i balkonowych
- rur do wykonywania instalacji wodociągowych, kanalizacyjnych i C.O.
- przewodów kominowych i zsyków w blokach
- sprzęgieł i hamulców do wind
- różnych typów izolacji cieplnej, bojlerów, kotłów, wymienników ciepła, przewodów C.O.
- ognioodpornych kocy azbestowych.

To są jedynie przykłady najliczniej obecnych w budownictwie mieszkaniowym w Polsce wyrobów z azbestem. Należy pamiętać, że azbest był stosowany w około 3000 produktów, dlatego jeżeli tylko zachodzi podejrzenie, że dany wyrób może zawierać azbest, bezpieczniej jest założyć, że tak jest. Azbest stanowi zbyt duże zagrożenie dla zdrowia ludzi i środowiska naturalnego, aby ponosić jakiegokolwiek ryzyko pomyłki.

Azbest nie ma zapachu i trudno go samemu zidentyfikować. Każdy właściciel posiada jednak dokumentację techniczną nieruchomości i tam najpierw należy szukać informacji na temat użytych podczas budowy materiałów. W innych przypadkach obecność azbestu może określić jedynie specjalistyczne akredytowane laboratorium.

7.3. Obowiązek inwentaryzacji i usuwania wyrobów zawierających azbest

Obowiązek inwentaryzacji i usuwania wyrobów zawierających azbest ciąży na właścicielach nieruchomości (domów, sklepów, hurtowni, itp.), wspólnotach i spółdzielniach mieszkaniowych, a w przypadku budynków komunalnych na gminach z tytułu własności oraz odpowiedzialności prawnej dotyczącej ochrony osób trzecich od szkód mogących wynikać z nieodpowiedniej eksploatacji przedmiotu stanowiącego własność. **Sprawdzenie, czy na terenie nieruchomości znajdują się wyroby zawierające azbest i powiadomienie o tym właściwej jednostki samorządu terytorialnego to nie tylko powinność nałożona na właścicieli przez państwo, ale i wyraz troski o zdrowie własne, naszych bliskich oraz o czystość środowiska. Należy to zrobić jak najszybciej!** Informacji udzielają urzędy gminne, powiatowe i wojewódzkie.

Co mam zrobić, gdy azbest znajduje się na terenie mojej nieruchomości?

Jeżeli tylko istnieje takie podejrzenie, najlepiej jest jak najszybciej skontaktować się z właścicielem nieruchomości lub z urzędem gminy bądź powiatu w celu uzyskania informacji o dalszym postępowaniu oraz spowodowania, aby właściciel nieruchomości podjął działania zabezpieczające zgodnie z obowiązującymi przepisami.

Koszty zabezpieczenia i w dalszej kolejności usuwania wyrobów zawierających azbest ciążą na właścicielu nieruchomości, na terenie którego się znajdują. Istnieje jednak możliwość uzyskania dofinansowania powyższych działań zarówno ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, jak i Wojewódzkich Funduszy Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej. Ponadto Bank Ochrony Środowiska S.A. oferuje kredyty ekologiczne na usuwanie wyrobów azbestowych (www.bosbank.pl, bos@bosbank.pl, infolinia: 0 800 120 242). Ze względu na wysoką minimalną kwotę dofinansowania lub kredytu, o które można się starać, wnioski powinny być składane wspólnie przez większe grupy właścicieli lub całą gminę.

Informacji na temat azbestu, sposobów jego zabezpieczenia i usuwania należy szukać w urzędach gminnych, powiatowych i wojewódzkich. Głównym koordynatorem Programu jest Ministerstwo Gospodarki i Pracy.

Główny Koordynator Programu:

Ministerstwo Gospodarki

**Pl. Trzech Krzyży 3/5
00-507 Warszawa
tel. (22) 693 50 00**

8. Finansowanie programu usuwania wyrobów zawierających azbest

Krajowy program usuwania azbestu zakłada, iż w perspektywie długofalowej, realizacja wymienionych wyżej programów, a w tym celów nakreślonych w „Programie...”, odbywać się będzie również w ramach w pełni skoordynowanych przedsięwzięć zaplanowanych w Narodowym Planie Rozwoju (NPR), który stanowić będzie podstawę finansowego wsparcia z Funduszy Strukturalnych i Funduszu Spójności Unii Europejskiej. Dofinansowanie realizacji niektórych elementów „Programu...” z tych środków wymagać będzie ich uwzględnienia w programach operacyjnych zgodnych ze średniookresowymi strategiami strukturalnymi NPR, w tym w szczególności z:

- Narodową Strategią Ochrony Środowiska, w której dostosowanie do wymagań prawa wspólnotowego w zakresie gospodarki odpadami (w tym odpadami niebezpiecznymi) zaliczono do działań o charakterze priorytetowym,
- Narodową Strategią Rozwoju Obszarów Wiejskich i Rolnictwa, w ramach której winny być rozwiązane problemy wysypisk śmieci zlokalizowanych na obszarach gmin wiejskich,
- Narodową Strategią Wzrostu Zatrudnienia i Rozwoju Zasobów Ludzkich w odniesieniu do obszarów o wysokiej stopie bezrobocia, gdzie realizacja „Programu...” wywoła ożywienie w branży remontowo-budowlanej i przyczyni się do stworzenia nowych miejsc pracy, oraz Narodową Strategią Rozwoju Regionalnego, która zakłada pełną harmonizację działań podejmowanych na rzecz rozwoju regionalnego z zasadą ekorozwoju, zawartą w *II Polityce Ekologicznej Państwa* i wynikająca z zobowiązań międzynarodowych Polski.

Na podstawie ustawy z dnia 12 maja 2000 r. o zasadach wspierania rozwoju regionalnego (Dz.U. Nr 48, poz. 550, z późn. zmianami) Rada Ministrów uchwałą Nr 105 z

dnia 28 grudnia 2000 r. przyjęła Narodową Strategię Rozwoju Regionalnego (NSRR) na lata 2001-2006, stanowiącą jedno z narzędzi tworzonego systemu polityki rozwoju regionalnego w Polsce. Działania zawarte w NSRR przewidziane zostały w *Narodowym Programie Przygotowania do Członkostwa w Unii Europejskiej (NPPC)* – w priorytecie nr 21 *Polityka regionalna i koordynacja instrumentów strukturalnych*. W NPPC zaplanowano również dostosowanie do wymagań Dyrektywy Rady 87/217/REWG w sprawie zapobiegania i zmniejszania zanieczyszczenia środowiska azbestem w ramach działań wymienionych w priorytecie nr 22.3 *Dostosowanie do wymagań prawa wspólnotowego w zakresie gospodarki odpadami* oraz priorytecie nr 22.4 *Dostosowanie do wymagań prawa wspólnotowego w zakresie jakości powietrza*.

8.1. Możliwości pozyskiwania dodatkowych środków finansowych z funduszy Unii Europejskiej na oczyszczanie terenu gminy z azbestu

Wszystkie poruszane wcześniej zagadnienia można i warto realizować przy wsparciu funduszy Unii Europejskiej.

Po przystąpieniu Polski do Unii Europejskiej zaistniała możliwość finansowania inwestycji w ochronie środowiska z Funduszy Strukturalnych (w szczególności w ramach Sektorowego Programu Operacyjnego Ochrona środowiska i gospodarka wodna) oraz Funduszu Spójności, a także możliwość finansowania inwestycji ze Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego (inwestycje w skali regionalnej i lokalnej). Źródła finansowania inwestycji związanych z odpadami zostały określone w Sektorowym Programie Operacyjnym Ochrona Środowiska i Gospodarka Wodna, opracowanym dla potrzeb przeprowadzenia oceny ex-ante Narodowego Planu Rozwoju na lata 2004-2006. Narodowy Plan Rozwoju służy jako podstawa negocjowania przez Polskę Podstaw Wsparcia Wspólnoty (Community Support Framework), dokumentu określającego kierunki i wysokość wsparcia ze strony funduszy strukturalnych na realizację zamierzeń rozwojowych oraz jako podstawa interwencji z Funduszu Spójności.

Równoległe z realizacją sektorowych programów operacyjnych i programu regionalnego realizowane będą duże projekty współfinansowane z Funduszu Spójności. Z funduszu tego wsparcie uzyska między innymi sektor środowisko. W ramach tego sektora nastąpiło wsparcie gospodarki odpadami komunalnymi, mające na celu stworzenie systemów

zbiorki, transportu, odzysku i unieszkodliwienia odpadów komunalnych. W ramach tego priorytetu realizowane są działania, służące stworzeniu zintegrowanego systemu gospodarki odpadami oraz działania związane z eliminacją zanieczyszczeń azbestem.

Łącznie suma środków publicznych (Fundusze Strukturalne, Fundusz Spójności, środki krajowe) w realizacji Narodowego Planu Rozwoju 2004-2006 wyniesie ponad 20 092 mln Euro, z czego 13 862 mln Euro tj. 69% całości sumy pochodzić będzie ze środków wspólnotowych. Obok środków publicznych w realizacji Narodowego Planu Rozwoju uczestniczą także środki prywatne - pomoc kierowana do przedsiębiorstw podlega zasadom konkurencji. Łączna wartość niezbędnego wkładu ze strony podmiotów prywatnych szacowna jest na około 3 165 mln Euro, co podwyższa łączną sumę środków zaangażowanych w realizację NPR do ponad 23 mld Euro, z czego na Sektorowy Program Operacyjny : Ochrona środowiska i gospodarka wodna - 5,5% całości środków (516,0 mln Euro) oraz na Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego - 30,3% całości środków (2805,8 mln Euro).

1. Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego (ZPORR)

Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego jest programem skierowanym i wdrażanym na poziomie województw. Jego celem jest tworzenie warunków wzrostu konkurencyjności regionów oraz przeciwdziałanie ich marginalizacji, w taki sposób, aby sprzyjać rozwojowi całego kraju. Służy on wzmocnieniu spójności ekonomicznej, społecznej i terytorialnej polski a także integracji z Unią Europejską.

Poniżej przedstawione są te działania/poddziałania ZPORR, które służą składowaniu i usuwaniu azbestu z terenu gmin.

Działanie 1.2. Infrastruktura ochrony środowiska

Celem Działania jest m.in. ograniczenie ilości emisji zanieczyszczeń do powietrza, wód i gleby oraz poprawa zarządzania środowiskiem. Wśród kwalifikujących się do wsparcia w ramach Działania projektów znajdują się:

- Wdrażanie systemowej gospodarki odpadami komunalnymi (m.in. budowa sortowni, kompostowni, obiektów termicznej, termiczno-chemicznej i mechanicznej utylizacji odpadów, budowa nowych, modernizacja istniejących i rekultywacja nieczynnych składowisk, likwidacja „dzikich” składowiska);
- Rekultywacja i likwidacja składowisk odpadów niebezpiecznych.

Wysokość pomocy

Wielkość dofinansowania ze środków unijnych (Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego) wynosi maksymalnie 75 % wydatków kwalifikowanych³, a w przypadku projektów generujących znaczący dochód netto⁴ maksymalne dofinansowanie wynosi 50 % wydatków kwalifikowanych. Pozostała kwota pokrywana jest przez beneficjenta.

Koszt projektu realizowanego w ramach Działania 1.2 powinien mieścić się pomiędzy 1 mln euro i 10 mln euro (przedsięwzięcia powyżej 10 mln euro kwalifikuje się do wsparcia z Funduszu Spójności, natomiast poniżej 1 mln euro w ramach działania 3.1 ZPORR).

Beneficjenci

Uprawnionymi do ubiegania się o wsparcie w ramach Działania 1.2. są:

1. jednostki samorządu terytorialnego (także związki, porozumienia i stowarzyszenia) lub jednostki organizacyjne wykonujące zadania jednostek samorządu terytorialnego;
2. podmioty wykonujące usługi publiczne na podstawie umowy zawartej z jednostką samorządu terytorialnego, w której większość udziałów lub akcji posiada gmina, powiat lub województwo;
3. podmioty wybrane w wyniku postępowania przeprowadzonego na podstawie przepisów o zamówieniach publicznych wykonując usługi publiczne na podstawie umowy zawartej z jednostką samorządu terytorialnego na świadczenie usług z zakresu ochrony środowiska;
4. organy administracji rządowej z terenu województwa;
5. jednostki zaliczane do sektora finansów publicznych.

Działanie 3.3. Zdegradowane obszary miejskie, przemysłowe i powojskowe

Działanie to umożliwia dofinansowanie ze środków unijnych następujących przedsięwzięć:

1. rewitalizacje i odnowę zdegradowanych obszarów miast i dzielnic mieszkaniowych w miastach;
2. rewitalizacje obiektów i terenów przemysłowych, przez zmianę, dotychczasowych funkcji na gospodarczą, społeczną, edukacyjną, zdrowotną, rekreacyjną i turystyczną.

³ Kwalifikowalność wydatków – kryteria dotyczące wydatków ponoszonych w trakcie realizacji projektu oraz wdrażania, monitorowania programu, których spełnienie warunkuje otrzymanie refundacji ich części ze środków funduszy strukturalnych.

⁴ Znaczący dochód netto – inwestycja przynosząca co najmniej 25 % całkowitych kosztów poniesionych.

Wśród wielu rodzajów projektów Działanie uwzględnia projekty związane z wymianą elementów konstrukcyjnych zawierających azbest w budynkach publicznych, w przypadku gdy nie wymaga to przebudowy całego obiektu i po spełnieniu wymagań przekazania powstałych odpadów zawierających azbest podmiotom, które uzyskały zezwolenia właściwego organu na prowadzenie działalności w zakresie gospodarki takimi odpadami.

Wysokość pomocy

Wsparcie ze środków unijnych wynosi maksymalnie 75 % wydatków kwalifikowanych. W przypadku projektów dotyczących kompleksowego uzbrojenia terenu, gdy inwestycja generuje znaczący dochód nett – 50 % wydatków kwalifikowanych. Dodatkowo projekt otrzymuje wsparcie z budżetu państwa w wysokości 10 % wydatków kwalifikowanych.

Beneficjenci

Wśród długiej listy podmiotów uprawnionych do ubiegania się o wsparcie w ramach Działania znajdują się:

- 1) gminy i miasta na prawach powiatu, powiatu;
- 2) podmioty wykonujące zadania jednostek samorządowych;
- 3) spółdzielnie mieszkaniowe i wspólnoty mieszkaniowe;
- 4) szkoły wyższe;
- 5) jednostki sektora finansów publicznych, w tym szczególnie policja i straż pożarna.

2. Sektorowy Program Operacyjny Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz obszarów wiejskich, czyli wsparcie projektów dotyczących infrastruktury wiejskiej oraz inwestycji w gospodarstwa rolnych.

Głównym celem programu, zarządzanego przez Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, jest m.in. zrównoważony rozwój obszarów wiejskich, wiążący się z kształtowaniem warunków dla różnorodnej działalności ekonomicznej prowadzonej z poszanowaniem aspektów środowiskowych.

Działanie 1.1. Inwestycje w gospodarstwach rolnych

Na obszarach wiejskich znajduje się wiele budynków, w tym gospodarczych zbudowanych m.in. z materiałów zawierających azbest. W ramach działania pomoc może być przyznana na realizację projektów związanych z budową lub remontem połączonym z modernizacją budynków lub obiektów służących produkcji rolnej.

Wielkość pomocy

Maksymalny poziom pomocy z funduszy UE wynosi 35 % całkowitego kosztu. Poza tym wnioskodawca otrzymuje dodatkowo z budżetu państwa:

- 15 % kosztów kwalifikowanych projektu lub
- 20 % kosztów kwalifikowanych projektu, jeśli jest młodym rolnikiem⁵
- 25 % kosztów kwalifikowanych projektu, jeżeli modernizowane gospodarstwo rolne położone jest na obszarach o niekorzystnych warunkach gospodarowania
- 30 % kwalifikowanych kosztów projektu, jeżeli gospodarstwo znajduje się na obszarach niekorzystnych a gospodarzem jest młody rolnik.

Maksymalna wysokość pomocy udzielonej jednemu beneficjentowi i gospodarstwu rolnemu nie może przekroczyć 300 tys. złotych w okresie realizacji programu.

Beneficjenci

Uprawnionymi o ubieganie się o wsparcie w ramach działania są osoby fizyczne, obywatele państw członkowskich Unii Europejskiej lub osoby prawne, prowadzące na terytorium Polski działalność rolniczą jako posiadacze samoistni lub zależni gospodarstw rolnych.

3. Środki pomocowe UE przeznaczone na łagodzenie skutków oddziaływania azbestu na ludność, czyli wsparcie infrastruktury ochrony zdrowia

W ramach ZPORR znajduje się Poddziałanie 1.3.2. *Regionalna infrastruktura ochrony zdrowia* oraz Poddziałanie 3.5.2 *Lokalna infrastruktura ochrony zdrowia*. Głównym celem powyższych poddziałań jest podniesienie standardu świadczonych usług medycznych na poziomie regionu przez regionalne ośrodki oraz na podstawowym poziomie przez lokalne

⁵ W ramach działania z młodego rolnika uznaje się osobę fizyczną, która spełnia następujące warunki:
- rozpoczęła po raz pierwszy samodzielne prowadzenie gospodarstwa rolnego w ciągu ostatnich 5 lat przed dniem przyznania pomocy w ramach działania
- w chwili, gdy rozpoczęła samodzielne prowadzenie gospodarstwa rolnego nie przekroczyła 40 roku życia

ośrodki zdrowia. Wśród kwalifikujących się do wsparcia ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego projektów znajdują się m.in. następujące przedsięwzięcia:

- **Przebudowa, modernizacja obiektów związanych z infrastrukturą ochrony zdrowia;**
- Wymiana wyeksploatowanych nośników energii na bardziej ekonomiczne i ekologiczne;
- **Termoizolacja budynków;**
- Przebudowa i wyposażenie sal zabiegowych;
- Dostosowanie obiektów do potrzeb pacjentów, w szczególności osób niepełnosprawnych;
- Zakup systemów informatycznych poprawiających zarządzanie, w tym sprzętu komputerowego;
- Modernizacja oraz zakup nowych urządzeń medycznych m.in. sprzętu do diagnozowania, terapii i rehabilitacji.

Wśród podmiotów uprawnionych o ubieganie się o wsparcie w ramach poddziałań znajdują się zakłady opieki zdrowotnej, jednostki samorządu terytorialnego, organizacje pozarządowe nie działające dla zysku, w tym stowarzyszenia, fundacje, kościoły i związki wyznaniowe prowadzące statutową działalność w obszarze ochrony zdrowia.

4. Fundusz Spójności

Fundusz Spójności jest instrumentem polityki strukturalnej Unii Europejskiej, lecz nie zalicza się do funduszy strukturalnych. Pomoc z Funduszu Spójności ma zasięg krajowy, a nie regionalny jak w przypadku funduszy strukturalnych. Celem nadrzędnym funduszu jest wzmacnianie spójności społecznej i gospodarczej Unii poprzez finansowanie dużych projektów tworzących spójną całość w zakresie ochrony środowiska i infrastruktury transportowej. Pomoc Unii Europejskiej dla sektora środowiska i sektora transportu odzwierciedla filozofię trwałego i zrównoważonego rozwoju. Polega ona na zwiększaniu produktywności i konkurencyjności gospodarki głównie poprzez rozwój infrastruktury transportowej, lecz zarazem nie kosztem środowiska i jego zasobów, a przez to - kosztem przyszłych pokoleń.

Fundusz Spójności współfinansuje przede wszystkim projekty służące rozwojowi infrastruktury publicznej. Pomiędzy projektami z zakresu ochrony środowiska i infrastruktury

transportowej musi być zachowana równowaga podziału funduszy, która została ustanowiona na poziomie 50% dla każdego sektora.

Środki Funduszu Spójności są kierowane do państw członkowskich, w których produkt narodowy brutto (PNB) na jednego mieszkańca jest niższy niż 90% średniej w państwach Unii Europejskiej, oraz w których opracowany został program zmierzający do spełnienia kryteriów konwergencji ustalonych w art. 104 Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską. W przypadku, gdy kraj członkowski nie dotrzyma programu konwergencji dla unii gospodarczej i walutowej, przyznane fundusze mogą zostać wstrzymane.

Projekty finansowane z Funduszu Spójności powinny być zgodne z postanowieniami traktatów, przyjętymi zgodnie z nimi instrumentami oraz politykami wspólnotowymi łącznie z polityką ochrony środowiska, transportową, w dziedzinie sieci transeuropejskich, polityką konkurencji oraz polityką zamówień publicznych.

Przy wyznaczaniu alokacji środków z Funduszu Spójności dla danego kraju brana jest pod uwagę liczba ludności, PNB na jednego mieszkańca, powierzchnia kraju oraz inne czynniki społeczno-ekonomiczne np. deficyt w obszarze infrastruktury transportowej w kraju odbiorcy wsparcia. Pomoc z Funduszu wraz z transferami z funduszy strukturalnych nie powinna przekroczyć 4% PKB kraju beneficjenta.

Zgodnie z postanowieniami Traktatu o Przystąpieniu Polski do Unii Europejskiej na zobowiązania (*commitments*) podejmowane przez nowe Państwa Członkowskie w ramach interwencji Funduszu Spójności, Unia Europejska przeznaczyła na lata 2004 - 2006 środki finansowe w wysokości 7 590,5 mln euro według cen z 1999 r.

5. Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej

Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej wspiera finansowo i merytorycznie samorządy bądź przedsiębiorstwa komunalne w przygotowaniu wniosków do Funduszu Spójności. Dofinansowanie, z którego mogą skorzystać wnioskodawcy, pochodzi z dwóch źródeł - z budżetu Unii Europejskiej, bądź ze środków statutowych NFOŚiGW. Dofinansowanie z Unii Europejskiej jest możliwe dzięki dwóm Memorandom Finansowym - 2000/PL/16/P/PA/003 i 2000/PL/16/P/PA/013 - zatwierdzonym w ramach funduszu ISPA.

Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej wspiera również finansowo i merytorycznie tych wszystkich wnioskodawców, którzy pozyskali dofinansowanie z

Funduszu Spójności w sektorze środowiska. Zatwierdzone przez Komisję Europejską przedsięwzięcia posiadają indywidualne Memoranda Finansowe (zawierane w czasie przedakcesji w ramach funduszu ISPA) lub Decyzje w sprawie przyznania dofinansowania ze środków Funduszu Spójności. Uzupełnienie wkładu własnego beneficjenta może stanowić pożyczka udzielana ze środków NFOŚiGW.

Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej określany mianem Instytucji Pośredniczącej II szczebla koordynuje działania wnioskodawców i beneficjentów na etapie przygotowania i realizacji przedsięwzięć.

Na podstawie: Polityki Ekologicznej Państwa, Programu Wykonawczego do Polityki Ekologicznej Państwa, Narodowego Programu Przygotowania do Członkostwa w Unii Europejskiej, Strategii Ekologicznej Integracji z Unią Europejską, zobowiązań międzynarodowych Polski, a także list przedsięwzięć priorytetowych wojewódzkich funduszy ochrony środowiska i gospodarki wodnej, zwanych dalej "wojewódzkimi funduszami" - Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej planuje i realizuje dofinansowywanie przedsięwzięć, zgodnie z preferencjami według niżej wymienionych programów priorytetowych.

Jako priorytetowe traktuje się w szczególności te przedsięwzięcia, których realizacja wynika z konieczności wypełnienia zobowiązań Polski wobec Unii Europejskiej w zakresie harmonizacji i implementacji prawa Unii Europejskiej, związanych z negocjacjami o członkostwo Rzeczypospolitej Polskiej w Unii Europejskiej w obszarze "środowisko".

Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej dokonując wyboru przedsięwzięć do dofinansowania przeznacza środki przede wszystkim na dofinansowywanie przedsięwzięć realizowanych z udziałem bezzwrotnych środków Unii Europejskiej i innych bezzwrotnych środków zagranicznych.

Dofinansowanie będzie służyło osiągnięciu przez Polskę efektów ekologicznych określonych w Traktacie Akcesyjnym.

NFOŚiGW określił listę priorytetowych programów planowanych do finansowania w 2006 r. w zakresie gospodarki odpadami znalazły się następujące programy:

„3. Ochrona powierzchni ziemi i wód poprzez zapobieganie powstawaniu odpadów, ich zagospodarowanie oraz rekultywację terenów zdegradowanych

W ramach programu będą dofinansowane zadania określone w Krajowym Planie Gospodarki Odpadami oraz planach niższego szczebla (wojewódzkich, powiatowych, gminnych).

Zadania finansowane w ramach programu:

- 3.1 *Rekultywacja składowisk odpadów komunalnych,*
- 3.2 *Rekultywacja terenów zdegradowanych przez wojsko i przemysł,*
- 3.3 *Likwidacja nieczynnych składowisk odpadów niebezpiecznych,*
- 3.4 *Zagospodarowanie i unieszkodliwianie odpadów komunalnych oraz komunalnych osadów ściekowych,*
- 3.5 *Zagospodarowanie odpadów opakowaniowych i użytkowych,*
- 3.6 *Zagospodarowanie i unieszkodliwianie odpadów niebezpiecznych,***
- 3.7 *Zagospodarowanie odpadów przemysłowych i odpadów z zakładów energetycznych oraz wprowadzanie technologii zmniejszających ilość wytwarzanych odpadów przez zakłady przemysłowe,*
- 3.8 *Zagospodarowanie i unieszkodliwienie substancji zubożających warstwę ozonową,*
- 3.9 *Recykling pojazdów wycofanych z eksploatacji,*
- 3.10 *Opracowanie dokumentacji niezbędnej do wnioskowania o dofinansowanie z Funduszu Spójności dla przedsięwzięć wskazanych przez Ministra Środowiska,*
- 3.11 *Realizacja przedsięwzięć wskazanych przez Ministra Środowiska do dofinansowania z Funduszu Spójności.”*

6. Fundacja EkoFundusz

EkoFundusz jest fundacją powołaną w 1992 r. przez Ministra Finansów dla efektywnego zarządzania środkami finansowymi pochodzącymi z zamiany części zagranicznego długu na wspieranie przedsięwzięć w ochronie środowiska (tzw. konwersja długu). Dotychczas decyzję o ekokonwersji polskiego długu podjęły Stany Zjednoczone, Francja, Szwajcaria, Włochy, Szwecja i Norwegia. Tak więc EkoFundusz zarządza środkami finansowymi pochodzącymi z ekokonwersji łącznie ponad 571 mln USD do wydatkowania w latach 1992 - 2010. EkoFundusz jest niezależną fundacją działającą według prawa polskiego, a w szczególności ustawy o fundacjach oraz Statutu. Obecnie Fundatorem jest Minister Skarbu Państwa. W Statucie EkoFunduszu pięć sektorów ochrony środowiska uznanych zostało za dziedziny priorytetowe. Jednym z nich jest gospodarka odpadami i rekultywacja gleb zanieczyszczonych. Racjonalna gospodarka odpadami została włączona do sektorów priorytetowych EkoFunduszu dopiero w 1998 r.

W zakresie gospodarki odpadami priorytetami EkoFunduszu są:

- tworzenie kompleksowych systemów selektywnej zbiórki, recyklingu i unieszkodliwiania odpadów komunalnych i niebezpiecznych,

- przedsięwzięcia związane z eliminacją powstawania odpadów niebezpiecznych w procesach przemysłowych (promocja “czystszych technologii”) i likwidacją składowisk odpadów tego rodzaju,
- rekultywacja gleb zanieczyszczonych odpadami niebezpiecznymi stanowiącymi zagrożenie dla zdrowia ludzi lub świata przyrody.

We wszystkich pięciu sektorach pomoc finansową EkoFunduszu uzyskać mogą tylko te projekty, które wykazują się wysoką efektywnością, tj. korzystnym stosunkiem efektów ekologicznych do kosztów. Poza tym zalecane jest, aby projekty spełniały przynajmniej jeden z następujących warunków:

- wprowadzanie na polski rynek nowych technologii z krajów-donatorów,
- uruchomienie krajowej produkcji urządzeń dla ochrony środowiska,
- szczególne znaczenie dla ochrony zdrowia.

EkoFundusz udziela wsparcia finansowego w formie bezzwrotnych dotacji a także preferencyjnych pożyczek. Dotacje uzyskać mogą jedynie projekty dotyczące inwestycji związanych bezpośrednio z ochroną środowiska (w ich fazie implementacyjnej). Z reguły wysokość dotacji dla przedsięwzięć inwestycyjnych obliczana jest ze wskaźników NPV oraz IRR. Jeżeli wniosek o dofinansowanie składa jednostka gospodarcza, dotacja EkoFunduszu z reguły nie przekracza 20% kosztów projektu, a jedynie w szczególnie uzasadnionych przypadkach może dochodzić do 30%. Gdy inwestorem są władze samorządowe, dotacja może pokryć do 30% kosztów (w przypadkach szczególnych do 50%), a dla jednostek budżetowych, podejmujących inwestycje proekologiczne wykraczające poza ich zadania statutowe, dofinansowanie EkoFunduszu może pokryć do 50% kosztów.

EkoFundusz może wspierać zarówno projekty dopiero rozpoczynane, jak i będące w fazie realizacji, jeżeli ich rzeczowe zaawansowanie nie przekracza 60%.

W następnej perspektywie finansowej na lata 2007-2013 przewiduje się zwiększenie uprawnień samorządu terytorialnego przy wyborze projektów o dofinansowanie oraz uelastycznienie p[rocedur obowiązujących przy składaniu wniosków.

Środki na dofinansowanie projektów są refinansowane, co oznacza, że wcześniej należy ponieść koszty a następnie otrzyma się zwrot w odpowiedniej wysokości kosztów kwalifikowanych (najczęściej 75 %). Ogólne zasady kosztów kwalifikowanych są następujące:

- koszty muszą być poniesione faktycznie;

- koszty muszą być niezbędne do realizacji projektu;
- koszty muszą być udokumentowane (niezbędna jest faktura lub, jeśli nie jest to możliwe, inne dokumenty księgowe o równoważnej, legalnie potwierdzonej autentyczności).

W żadnym przypadku nie mogą zostać uznane za kwalifikowane:

- koszty nieudokumentowane;
- koszty nie związane bezpośrednio z projektem;
- VAT – VAT jest uznawany za wydatek kwalifikowany wyłącznie w sytuacji, gdy status prawny beneficjenta nie uprawnia go do ubiegania się o zwrot tego podatku;
- koszty związane z bieżącym funkcjonowaniem urzędów administracji państwowej lub samorządowej i wykonywaniem przez tę administrację jej ustawowych obowiązków;
- koszty zakupu nieruchomości na potrzeby działania urzędów administracji państwowej lub samorządowej;
- zakup sprzętu, komputerów niezbędnych do realizacji bieżącej pracy urzędu i wypełniania przez urząd jego ustawowych obowiązków;
- mandaty, opłaty karne, koszty procesów sądowych.

Starając się o środki z funduszy strukturalnych lub Funduszu Spójności należy przeanalizować zapisy dokumentów programowych oraz odpowiednich podręczników. Warto też zapoznać się z informacjami przedstawionymi na następujących stronach internetowych:

- WWW.zporr.gov.pl
- WWW.minrol.gov.pl
- WWW.mos.pl

7. Bank Ochrony Środowiska S.A.

Europejska Oferta BOŚ S.A.

Przedsiębiorcy i Samorządy zainteresowane uzyskaniem dotacji ze środków pomocowych w ramach Funduszu Spójności i Funduszy Strukturalnych oraz inicjatyw Unii Europejskiej

Co może być objęte finansowaniem ze środków pomocowych?

- inwestycje
- usługi doradcze
- pomoc techniczna

- projekty badawcze
- rozwój rynku pracy

Co proponuje w ramach Europejskiej Oferty BOŚ S.A.?

Pomoc w zidentyfikowaniu potrzeb i możliwości w zakresie finansowania ze środków Unii Europejskiej oraz zapewnienie korzystnego współfinansowania projektów inwestycyjnych objętych programami unijnymi:

- kredytami pomostowymi udzielanymi na pokrycie kwalifikowanych kosztów inwestycji refundowanych z Funduszy Unijnych,
- kredytami uzupełniającymi udzielanymi na pokrycie części kosztów, które nie zostaną zakwalifikowane do finansowania ze środków Unii Europejskiej.

Dotacja z Funduszy Unijnych pozwoli sfinansować część inwestycji. Na resztę pożyczki udzieli Bank.

Doradca klienta dobierze kredyt najlepiej spełniający oczekiwania pod względem:

- długości okresu kredytowania,
- harmonogramu wypłat,
- karencji w spłacie kapitału,
- terminów spłat,
- oprocentowania,
- zabezpieczenia.

Ocena zdolności kredytowej i założeń projektu da podstawę do uzyskania przez inwestora promesy kredytowej, niezbędnej przy ubieganiu się o pomoc finansową ze środków unijnych.

Kto jest partnerem BOŚ S.A. w Europejskiej Ofercie?

- Narodowy i wojewódzkie fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej. Dzięki tym Funduszom udzielamy nisko oprocentowanych kredytów na różnorodne inwestycje z wszelkich dziedzin ochrony środowiska.
- Banki zagraniczne Kreditanstalt für Wiederaufbau, Nordic Investment Bank, Bank Rozwoju Rady Europy, Europejski Bank Inwestycyjny. Współpraca z tymi bankami umożliwia uzyskanie korzystnego kredytu na realizację zadań z zakresu: ochrony środowiska, infrastruktury, podnoszenia konkurencyjności przedsiębiorstw.
- Bank Gospodarstwa Krajowego - oprócz ogólnie stosowanych form zabezpieczenia kredytu przewidzianych prawem cywilnym i wekslowym, Bank przyjmuje poręczenia Funduszu Poręczeń Unijnych, którego środkami zarządza BGK. Proponujemy

klientom uproszczoną ścieżkę uzyskania poręczenia, przejmując ciężar załatwienia wszelkich formalności.

- Inne instytucje finansowe, których zaangażowanie w efektywne gospodarowanie środkami finansowymi pozwala na korzystną współpracę w zakresie Europejskiej Oferty BOŚ S.A.

Jak przygotować wniosek i niezbędną dokumentację dla sfinansowania projektu?

- W każdym Oddziale Banku doradca klienta pomoże w przygotowaniu dokumentacji dla potrzeb kredytu i wskaże [FIRMY DORADCZE](#), świadczące profesjonalne usługi w zakresie pozyskania środków unijnych i przygotowania niezbędnej dokumentacji spełniającej wymogi Unii Europejskiej.

Forma pomocy BOŚ S.A. kredytobiorcom w zachowaniu płynności finansowej.

- na zlecenie oferentów przystępujących do przetargów bank oferuje klientom kredyty obrotowe i kredyty w rachunku bieżącym,
- samorządom proponuje emisję obligacji komunalnych, jako nowoczesny sposób finansowania inwestycji,
- prowadzi wykup wierzytelności przysługujących od jednostek samorządu terytorialnego,
- na etapie wyboru wykonawców projektów inwestycyjnych udziela gwarancji przetargowych

Szczegółowe informacje można uzyskać w placówkach Banku Ochrony Środowiska S.A. na terenie całego kraju.

Oddział BOŚ w Rzeszowie (WFOŚiGW województwa podkarpackiego)

Przedmiot kredytowania:

zadania z zakresu:

- ocieplenia budynków
- montażu i wymiany stolarki zewnętrznej
- usuwania i utylizacji wyrobów zawierających azbest
- systemów ciepłowniczych (modernizacja i budowa systemów ciepłowniczych)

Procedura:

wnioski kredytowe składane są w Banku; za zgodą Wojewódzkiego Funduszu dopuszcza się refundowanie wydatków poniesionych przed udzieleniem kredytu

Warunki kredytowania:

- kwota kredytu: do 80% kosztów całego zadania, przy zaangażowaniu minimum 20% środków własnych kredytobiorcy; jednostkowy kredyt może być udzielony do kwoty 200 tys.zł
- okres kredytowania: do 5 lat
- okres karencji: do 6 m-cy od daty zakończenia zadania
- okres realizacji zadania: do 12 m-cy od daty postawienia przez Bank kredytu do dyspozycji kredytobiorcy
- oprocentowanie:
 - dla samorządów: $(s.r.w.x1,25 + 3\%):2$, tj. obecnie 4,47% (dla s.r.w.=4,75%)
 - dla pozostałych kredytobiorców: $(s.r.w.x1,25 + 4\%):2$, tj. obecnie 4,97%
- prowizja: max. 1,25% wysokości kredytu

Dodatkowo BOŚ S.A. oferuje:

Kredyty na przedsięwzięcia inwestycyjne na terenach wiejskich w zakresie agroturystyki (ze środków Fundacji "Europejski Fundusz Rozwoju Wsi Polskiej - Counterpart Fund" Al. Reymonta 12 A, 01-842 Warszawa)

Podmioty uprawnione do ubiegania się o kredyt:

- rolnicy i członkowie ich rodzin,
- inne osoby fizyczne wykonujące działalność gospodarczą,
- spółki handlowe (o których mowa w art. 1 § 2 ustawy z 15 września 2000r. Kodeks spółek handlowych),
- inne osoby prawne oraz jednostki organizacyjne nie posiadające osobowości prawnej, lecz posiadające zdolność prawną
- gminy wiejskie i miejsko-wiejskie oraz związki komunalne tych gmin

Przedmiot kredytowania:

nakłady inwestycyjne związane z uruchomieniem nowych lub rozwojem istniejących przedsięwzięć gospodarczych w zakresie agroturystyki na wsi lub w miastach do 20 tys mieszkańców, w zakresie:

- bazy noclegowej - zakupu, budowy, rozbudowy, modernizacji i adaptacji budynków mieszkalnych, budynków towarzyszących i gospodarskich (stodoły, stajnie itp.) na agroturystyczną bazę noclegową dla turystów (pokoje gościnne, kwatery grupowe, domki rekreacyjne, pensjonaty, mieszkania wakacyjne itp.), w tym budowa/modernizacja instalacji kanalizacyjnej, wodnej, systemu grzewczego, instalacji gazowej i elektrycznej w budynkach przewidzianych do użytkowania jako agroturystyczna baza noclegowa:
- bazy gastronomicznej - zakupu, budowy, rozbudowy, modernizacji i adaptacji obiektów/punktów przeznaczonych do świadczenia usług gastronomicznych dla turystów, w tym założenie/instalacja urządzeń kuchennych, budowy/modernizacji instalacji kanalizacyjnej, wodnej, systemu grzewczego instalacji gazowej i elektrycznej w pomieszczeniach kuchennych, jadalniach oraz w zapleczu magazynowym artykułów spożywczych;
- bazy rekreacyjno-sportowej i kulturowej - zakupu, budowy, rozbudowy, modernizacji i adaptacji obiektów, związanych z bezpośrednim świadczeniem usług rekreacyjno-sportowych i kulturowych dla turystów, obejmującej m.in.: pola biwakowe i kempingi wraz z ogrodzeniem, oznakowaniem, wytyczeniem stanowisk, instalacją wodno-kanalizacyjną i elektryczną; lokalne obiekty i urządzenia sportowo-rekreacyjne, obejmujące wypożyczalnie sprzętu turystycznego, kąpieliska, plaże, przystanie kajakowe i żeglarskie, wyciągi narciarskie, ścieżki rowerowe, ścieżki zdrowia, stałe parki rekreacyjno-rozrywkowe i szlaki turystyczno-krajoznawcze; stajnie i padoki służące usługom jeździeckim, sportowym i leczniczym oraz zakup koni; punkty lokalnej kultury ludowej, obejmujące m.in. warsztaty kowalsko-artystyczne, tkackie, wikliniarskie, garncarskie, galerie i punkty sprzedaży wyrobów lokalnego rękodziela i rzemiosła artystycznego.
- zakupu niezbędnego, pierwszego wyposażenia inwestycyjnego budowanych obiektów agroturystycznych obejmującego zarówno środki trwałe, jak i inne rzeczowe składniki majątku obrotowego wielokrotnego użytku (np. naczyń, sztucców, pościeli itp.) ściśle

i jednoznacznie związanego z wyposażeniem i funkcjonowaniem wymienionych wyżej obiektów.

Warunki kredytowania

- maksymalna kwota kredytu:
 - plafon A - do 50.000 zł lecz nie więcej niż 100% wartości kosztorysowej zadania brutto
 - plafon B - do 300.000 zł lecz nie więcej niż 80% wartości kosztorysowej zadania brutto (w przypadku realizacji przedsięwzięć/inwestycji objętych dofinansowaniem ze środków UE kredyt, może być udzielony do 100% wartości kosztorysowej brutto przedsięwzięcia/inwestycji).
- okres kredytowania - do 5 lat (w tym okres karencji)
- okres karencji - do 12 miesięcy liczony od daty postawienia środków do dyspozycji kredytobiorcy
- oprocentowanie:
 - plafon A - 0,8 s.r.w. jednak nie mniej niż 4% w stosunku rocznym
 - plafon B - 1,0 s.r.w. jednak nie mniej niż 4% w stosunku rocznym
- prowizja do 1,5% kwoty kredytu

Warunki uzyskania kredytu:

wnioski kredytowe składane są bezpośrednio do Banku, warunkiem uzyskania kredytu jest posiadanie zdolności do realizacji zadania i zdolności do spłaty kredytu według procedur obowiązujących w Banku.

9. Harmonogram realizacji „Programu usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Miasta Dębicy“

Tabela nr 3 - Harmonogram realizacji „Programu...” w latach 2003 – 2032

Lp.	Zadania	Wielkość	Koszt w zł	Realizacja	Nadzór	Czas realizacji lata			
						2003 - 2012		2013-2022	2023 - 2032
						do 2006	do 2012		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	Usuwanie wyrobów zawierających azbest (płyty + rury)	1477,084 ton	1933250 zł	Właściciele obiektów	Nadzór Budowlany i samorządy terytorialne	●—————▶			
2	Działania przygotowawcze:								
	a) realizacja zadań wg planu implementacyjnego Dyrektywy Rady 75/442/EWG w sprawie odpadów			<ul style="list-style-type: none"> powiat gmina 	Minister Środowiska	●—————▶			
	b) monitoring powietrza w szczególnie zagrożonych miejscach publicznych oraz w miejscach o dużej koncentracji mieszkańców			<ul style="list-style-type: none"> Wojewódzcy Inspektorzy Ochrony Środowiska Wojewódzcy Inspektorzy Sanitarni 	Minister Środowiska i Wojewodowie	●—————▶			
	c) opracowanie gminnego programu usuwania wyrobów zawierających azbest i programów ochrony przed szkodliwością azbestu oraz szkolenia pracowników			<ul style="list-style-type: none"> gmina 	Wojewodowie	●————▶			
	d) działalność informacyjno - popularyzacyjna w mediach			<ul style="list-style-type: none"> samorządy terytorialne 	Główny Koordynator	●—————▶			

Program usuwania wyrobów zawierających azbest na terenie Gminy Miasta Dębicy

Lp.	Zadania	Wielkość	Koszt w zł	Realizacja	Nadzór	Czas realizacji lata			
						2003 - 2012		2013-2022	2023 - 2032
						do 2006	do 2012		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
	e) oczyszczenie miejsc publicznych i wspieranie inicjatyw społecznych			Samorząd terytorialny i fundusze ekologiczne	Minister Środowiska	→			
	f) monitoring realizacji „Programu...”			• samorząd terytorialny	Główny Koordynator	→			
3	Działania wspierające			Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej	Minister Środowiska	→			
	a) środki z Unii Europejskiej								
	b) środki z budżetu państwa - w tym monitoring „Programu...”			Główny Koordynator	Minister Gospodarki	→			
	c) środki z funduszu ochrony środowiska i inne samorządowe			Fundusze Ochrony Środowiska	Minister Środowiska, wojewodowie	→			
	d) środki pochodzące z Funduszu Pracy			Organy samorządu terytorialnego – urzędy pracy	Minister Pracy i Polityki Społecznej	→			

10. Wytyczne dotyczące bhp w zakresie usuwania wyrobów azbestowych

Ze względu na swoje właściwości azbest i materiały go zawierające powinny być usuwane ze szczególną ostrożnością. Warunki bhp określa rozporządzenie Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 14 października 2005 r. w sprawie zasad bezpieczeństwa i higieny pracy przy zabezpieczaniu i usuwaniu wyrobów zawierających azbest oraz programu szkolenia w zakresie bezpiecznego użytkowania takich wyrobów (Dz. U. z dnia 31 października 2005 r.), które brzmi:

„Na podstawie art. 4 ust. 2 ustawy z dnia 19 czerwca 1997 r. o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. z 2004 r. Nr 3, poz. 20, z późn. zm.) zarządza się, co następuje:

§ 1. 1. Pracodawca zatrudniający pracowników przy zabezpieczaniu lub usuwaniu wyrobów albo innych materiałów zawierających azbest jest obowiązany zapewnić ochronę pracowników przed szkodliwym działaniem włókien azbestu i pyłu zawierającego azbest, zwanych dalej "pyłem azbestu", w szczególności:

1) na podstawie oceny ryzyka zawodowego, uwzględniającej rodzaj i stopień narażenia, stosować niezbędne środki ochrony zmniejszające to ryzyko;

2) kontrolować stopień narażenia pracowników na działanie pyłu azbestu w sposób określony w przepisach dotyczących badań i pomiarów czynników szkodliwych dla zdrowia w środowisku pracy.

2. Ocena ryzyka, o której mowa w ust. 1 pkt 1, powinna być zweryfikowana, jeśli zachodzi podejrzenie, że jest nieprawdziwa, lub gdy nastąpiła znacząca zmiana warunków pracy.

§ 2. Przepisy rozporządzenia stosuje się w przypadku, gdy istnieje uzasadnione podejrzenie występowania azbestu w przewidzianych do usunięcia materiałach lub konstrukcji budynku.

§ 3. Szkolenie w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy pracowników, którzy w związku z wykonywanymi pracami są lub mogą być narażeni na działanie pyłu azbestu, oraz osób kierujących takimi pracownikami i pracodawców powinno być przeprowadzane z uwzględnieniem programu szkolenia w zakresie bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest, stanowiącego załącznik do rozporządzenia.

§ 4. Do planu prac, o którym mowa w przepisach wydanych na podstawie art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 19 czerwca 1997 r. o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest, dołącza się informacje dotyczące:

1) określenia odpowiednich środków ochrony zbiorowej i indywidualnej, niezbędnych do zapewnienia bezpieczeństwa i ochrony zdrowia pracowników;

2) określenia sposobów:

- a) wyeliminowania lub ograniczania uwalniania się pyłu azbestu do powietrza,
- b) informowania pracowników i innych osób, które mogą być narażone na działanie pyłu azbestu, o zasadach postępowania i niezbędnych środkach ochrony;
- 3) konieczności usunięcia materiałów zawierających azbest przed rozpoczęciem prac rozbiórkowych, z wyjątkiem sytuacji, gdyby powodowało to większe zagrożenie dla pracowników lub innych osób niż w przypadku pozostawienia tych materiałów w dotychczasowym miejscu.

§ 5. 1. Pracodawca zatrudniający pracowników przy zabezpieczaniu lub usuwaniu wyrobów albo innych materiałów zawierających azbest jest obowiązany podejmować działania zmniejszające narażenie pracowników na działanie pyłu azbestu i ograniczać jego stężenie w powietrzu co najmniej do wartości najwyższego dopuszczalnego stężenia, określonej w przepisach dotyczących najwyższych dopuszczalnych stężeń i natężeń czynników szkodliwych dla zdrowia w środowisku pracy.

2. Pracodawca w szczególności jest obowiązany zapewnić, aby przy pracach stwarzających narażenie na działanie pyłu azbestu:

- 1) liczba osób przydzielonych do prac oraz czas trwania narażenia były ograniczone do niezbędnego minimum;
- 2) maszyny, sprzęt i metody pracy stosowane przy wykonywaniu prac eliminowały lub ograniczały do minimum powstawanie pyłu azbestu, a szczególnie jego emisję do środowiska pracy lub środowiska naturalnego;
- 3) stosowane były odpowiednie do rodzaju i poziomu narażenia odzież i obuwie robocze oraz środki ochrony indywidualnej, w tym odzież ochronna i środki ochrony układu oddechowego.

§ 6. W przypadku prowadzenia prac w warunkach wymagających stosowania środków ochrony układu oddechowego - pracodawca jest obowiązany, po konsultacji z pracownikami lub ich przedstawicielami, zapewnić pracownikom wykonującym takie prace odpowiednie do istniejących warunków środowiska pracy przerwy na odpoczynek w miejscach, w których nie występuje narażenie na działanie pyłu azbestu.

§ 7. 1. W przypadku przekroczenia wartości najwyższego dopuszczalnego stężenia pyłu azbestu, określonej w przepisach dotyczących najwyższych dopuszczalnych stężeń i natężeń czynników szkodliwych dla zdrowia w środowisku pracy, pracodawca jest obowiązany wstrzymać wykonywanie pracy przez pracowników oraz niezwłocznie podjąć działania w celu obniżenia stężenia pyłu azbestu do wartości dopuszczalnej.

2. Ponowne podjęcie pracy jest dopuszczalne po stwierdzeniu, iż w wyniku działań, o których mowa w ust. 1, stężenie pyłu azbestu w środowisku pracy nie przekracza dopuszczalnej wartości.

3. Jeżeli, mimo podjętych działań, nie jest możliwe obniżenie stężenia pyłu azbestu do wartości dopuszczalnej - podjęcie pracy jest możliwe pod warunkiem zastosowania środków ochrony układu oddechowego zapewniających nieprzekraczanie dopuszczalnego narażenia pracowników na działanie pyłu azbestu. Stosowanie tych środków nie może być stałe i powinno być ograniczone do minimum.

4. Środki ochrony układu oddechowego mogą być stosowane jedynie jako rozwiązanie uzupełniające lub awaryjne; nie mogą one zastępować technicznych środków ograniczających narażenie pracowników na działanie pyłu azbestu.

§ 8. 1. Maszyny i inne urządzenia stosowane przy pracach związanych z zabezpieczaniem wyrobów albo usuwaniem wyrobów lub innych materiałów zawierających azbest powinny być wyposażone w instalacje odciągów miejscowych zaopatrzone w wysoko efektywne filtry.

2. Pracodawca jest obowiązany zapewnić regularne wykonywanie przeglądów, regulacji, konserwacji i napraw instalacji, maszyn i innych urządzeń, o których mowa w ust. 1. Jeżeli jest to możliwe, czynności te należy wykonywać w strefie pracy tych instalacji i urządzeń.

§ 9. 1. Podczas prac związanych z zabezpieczaniem wyrobów albo usuwaniem wyrobów lub innych materiałów zawierających azbest należy ograniczać do minimum powstawanie odpadów, szczególnie drobnych i słabo związanych.

2. Odpadów zawierających azbest nie należy mieszać z innymi rodzajami odpadów.

§ 10. Pracodawca jest obowiązany tak organizować stanowiska pracy, na których występuje narażenie na pył azbestu, aby wysiłek fizyczny pracownika był ograniczony do minimum oraz aby pracownik nie był narażony na działanie innych czynników rakotwórczych.

§ 11. 1. Pracodawca jest obowiązany dostarczać pracownikom narażonym na działanie pyłu azbestu odzież i obuwie robocze oraz środki ochrony indywidualnej właściwe do poziomu narażenia oraz zapobiegające odpowiednio stykaniu się ciała z pyłami azbestu i ich wdychaniu.

2. Odzież, o której mowa w ust. 1, powinna być wykonana z materiału uniemożliwiającego przenikanie pyłu azbestu oraz umożliwiającego łatwe czyszczenie. Rękawy w nadgarstkach i nogawki spodni w kostkach powinny szczelnie przylegać do ciała.

§ 12. 1. Pracodawca jest obowiązany wymieniać środki ochrony układu oddechowego jednorazowego użytku po każdej zmianie roboczej lub gdy opory oddychania odczuwalnie wzrosną.

2. Niedopuszczalne jest zdejmowanie środków ochrony układu oddechowego w strefie zanieczyszczonej pyłem azbestu. Wszelkich zmian elementów filtrujących należy dokonywać po wyjściu z tej strefy.

§ 13. W miejscach wykonywania prac, w których występuje narażenie na działanie pyłu azbestu, niedopuszczalne jest spożywanie posiłków, picie napojów, palenie tytoniu, przechowywanie rzeczy osobistych oraz przebywanie bez uzasadnionej potrzeby.

§ 14. 1. Pracodawca jest obowiązany zapewnić, aby po zakończeniu pracy w warunkach narażenia na działanie pyłu azbestu odzież i obuwie robocze oraz środki ochrony indywidualnej były:

1) oczyszczone z pyłu azbestu wysoko skutecznymi urządzeniami filtracyjno-wentylacyjnymi lub na mokro w sposób uniemożliwiający uwalnianie się pyłu do środowiska pracy lub do środowiska naturalnego;

2) przechowywane wyłącznie w wyznaczonym miejscu, w sposób wykluczający kontakt z własną odzieżą pracowników.

2. Odzież i obuwie robocze oraz środki ochrony indywidualnej stosowane w warunkach, o których mowa w ust. 1, nie mogą być używane poza miejscem pracy.

3. Odzież zanieczyszczona pyłem azbestu przeznaczona do prania powinna być pakowana i oznakowana w sposób określony w przepisach wydanych na podstawie art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 19 czerwca 1997 r. o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest.

§ 15. 1. Po zakończeniu prac związanych z zabezpieczaniem wyrobów albo usuwaniem wyrobów lub innych materiałów zawierających azbest pracodawca jest obowiązany zapewnić uprzątnięcie terenu wykonywania prac z odpadów zawierających azbest oraz oczyszczenie z pyłu azbestu w sposób uniemożliwiający ich emisję do środowiska.

2. Stanowiska pracy, drogi komunikacyjne oraz maszyny i urządzenia powinny być czyszczone pod koniec każdej zmiany roboczej.

3. Czynności, o których mowa w ust. 1 i 2, powinny być wykonywane z maksymalną starannością, z wykorzystaniem podciśnieniowego sprzętu filtracyjno-wentylacyjnego zaopatrzonego w wysoko skuteczne filtry lub metodą czyszczenia na mokro. Niedopuszczalne jest ręczne zamiatanie na sucho albo czyszczenie pomieszczeń oraz środków i narzędzi pracy przy użyciu sprężonego powietrza.

§ 16. 1. Pył azbestu gromadzony w elementach filtracyjnych sprzętu, o którym mowa w § 15 ust. 3, należy regularnie usuwać z zachowaniem niezbędnych środków ostrożności, stosując odpowiednio dobrane środki ochrony indywidualnej. Filtry włókninowe należy wymieniać zgodnie z instrukcją użytkowania sprzętu. Zużyte filtry należy usuwać, pakując je do szczelnych worków i postępując z nimi tak, jak z innymi odpadami zawierającymi azbest. Regenerowanie filtrów jest niedopuszczalne.

2. Worki do gromadzenia pyłu azbestu, zamontowane w urządzeniach odpylających, powinny być przeznaczone do jednorazowego użytku.

§ 17. Traci moc rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 2 kwietnia 1998 r. w sprawie zasad bezpieczeństwa i higieny pracy przy zabezpieczaniu i usuwaniu wyrobów zawierających azbest oraz programu szkolenia w zakresie bezpiecznego użytkowania takich wyrobów (Dz. U. Nr 45, poz. 280).

§ 18. Rozporządzenie wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia.

11. Program szkolenia w zakresie bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest

Załącznikiem do w/w rozporządzenia jest program szkolenia pracowników mających styczność z materiałami zawierającymi azbest. I tak, zakres szkolenia obejmuje:

Program szkolenia, tj. instruktażu stanowiskowego oraz szkolenia okresowego pracowników, którzy w związku z wykonywanymi pracami są lub mogą być narażeni na działanie pyłu azbestu, oraz pracodawców i osób kierujących takimi pracownikami, powinien zapewnić wystarczające informacje dotyczące:

- 1) potencjalnego zagrożenia zdrowia wynikającego z narażenia na działanie pyłu azbestu;
- 2) dopuszczalnych i faktycznych stężeń pyłu azbestu w środowisku pracy oraz potrzeby monitorowania zanieczyszczeń powietrza;
- 3) przepisów i zasad bezpieczeństwa i higieny pracy w zakresie niezbędnym do organizowania i wykonywania pracy na określonym stanowisku oraz związanych z tym stanowiskiem obowiązków i odpowiedzialności w dziedzinie bezpieczeństwa i higieny pracy;
- 4) organizowania i wykonywania pracy w sposób bezpieczny dla siebie i innych osób, w tym:
 - środków ostrożności związanych ze stosowaniem odzieży i obuwia roboczego oraz środków ochrony indywidualnej,
 - specjalnych środków ostrożności minimalizujących narażenie na działanie pyłu azbestu,
 - zachowania przy wykonywaniu pracy wymagań higienicznych, w tym powstrzymywania się od palenia tytoniu w miejscu pracy;
- 5) postępowania w sytuacjach awaryjnych, a także udzielania pierwszej pomocy osobom, które uległy wypadkom.

Lp.	Temat szkolenia	Minimalny czas szkolenia*	
		pracowników na stanowiskach robotniczych	pracodawców i osób kierujących pracownikami
1	Regulacje prawne dotyczące bezpieczeństwa i higieny pracy przy wykonywaniu prac w kontakcie z azbestem, w tym: a) przepisy działu dziesiątego Kodeksu pracy oraz aktów wykonawczych dotyczących: <ul style="list-style-type: none">- najwyższych dopuszczalnych stężeń i natężeń czynników szkodliwych dla zdrowia w środowisku pracy,- czynników rakotwórczych w środowisku		

Lp.	Temat szkolenia	Minimalny czas szkolenia*	
		pracowników na stanowiskach robotniczych	pracodawców i osób kierujących pracownikami
	pracy, b) przepisy w zakresie stosowania wyrobów zawierających azbest, c) przepisy dotyczące ochrony i kształtowania środowiska naturalnego, z uwzględnieniem przepisów w zakresie wymagań, jakim powinny odpowiadać wyroby ze względu na potrzebę ochrony środowiska	1,0	2,0
2	Zastosowanie azbestu: a) właściwości azbestu, b) rodzaje wyrobów (materiałów) mogących zawierać azbest: - budownictwo (z uwzględnieniem wyrobów azbestowo-cementowych), - przemysł (z uwzględnieniem materiałów izolacyjnych, uszczelek), - inne		
3	Identyfikacja wyrobów i innych materiałów zawierających azbest; metody identyfikacji (pobieranie próbek i ich analiza)		
4	Przypadki, w których należy zabezpieczyć wyroby z zawartością azbestu, oraz przypadki, w których konieczne jest usuwanie takich wyrobów; ocena stanu technicznego wyrobów i innych materiałów z zawartością azbestu		
5	Zagrożenia dla zdrowia związane z pracami wykonywanymi w styczności z materiałami zawierającymi azbest i działania profilaktyczne: a) źródła narażenia na pył azbestowy, b) oddziaływanie azbestu na zdrowie człowieka: - sposób przenikania azbestu do organizmu, - wpływ azbestu na stan zdrowia, c) choroby wywołane oddziaływaniem pyłu z zawartością azbestu, d) profilaktyka zdrowotna: - badania lekarskie, - zmniejszenie czasu ekspozycji na działanie azbestu i liczby narażonych osób,	1,5	1,5

Lp.	Temat szkolenia	Minimalny czas szkolenia*	
		pracowników na stanowiskach robotniczych	pracodawców i osób kierujących pracownikami
	<ul style="list-style-type: none"> - kontrola narażenia na działanie pyłu azbestu, w tym dopuszczalne i faktyczne stężenia pyłu azbestu w środowisku pracy oraz potrzeba monitorowania zanieczyszczeń powietrza, - utrzymywanie stężenia pyłów azbestu na odpowiednio niskim poziomie lub stosowanie środków ochrony indywidualnej, 		
6	<p>e) postępowanie w sytuacjach awaryjnych</p> <hr/> <p>Sprzęt techniczny, narzędzia i wyposażenie stosowane podczas prowadzenia prac związanych z zabezpieczeniem lub usuwaniem wyrobów z zawartością azbestu</p> <hr/>		
7	<p>Zasady bezpieczeństwa i higieny pracy podczas wykonywania prac w kontakcie z azbestem lub wyrobami zawierającymi azbest, w tym podczas zabezpieczania lub usuwania wyrobów zawierających azbest:</p> <p>a) prace w kontakcie z azbestem lub wyrobami zawierającymi azbest (podczas zabezpieczania lub usuwania tych wyrobów):</p> <ul style="list-style-type: none"> - właściwa organizacja pracy podczas prowadzenia prac z materiałami zawierającymi azbest (w tym plan prac), - stosowanie maszyn i sprzętu eliminujących lub ograniczających do minimum wydzielanie się pyłów azbestu (urządzeń odpylających, narzędzi zaopatrzonych w urządzenia odpylające itp.), - izolowanie stref pracy, w których występują pyły azbestu, i ich znakowanie znakami ostrzegawczymi, - stosowanie metod pracy i specjalnych środków ostrożności uniemożliwiających lub ograniczających emisję pyłów azbestu do środowiska pracy lub środowiska naturalnego, <p>b) zabezpieczanie wyrobów zawierających azbest:</p> <ul style="list-style-type: none"> - materiały stosowane do zabezpieczania wyrobów i ich wpływ na zdrowie pracowników, 	3,0	2,0

Lp.	Temat szkolenia	Minimalny czas szkolenia*	
		pracowników na stanowiskach robotniczych	pracodawców i osób kierujących pracownikami
	<ul style="list-style-type: none">- zasady bezpieczeństwa i higieny pracy związane ze stosowaniem określonych materiałów do zabezpieczania wyrobów zawierających azbest,c) zasady znakowania wyrobów i innych materiałów zawierających azbest (znajdujących się w opakowaniach i nieopakowanych),d) stosowanie odzieży i obuwia roboczego oraz środków ochrony indywidualnej:<ul style="list-style-type: none">- dobór odpowiednich do cech antropometrycznych użytkownika oraz do poziomu narażenia na pyły azbestu środków ochrony indywidualnej (m.in. ubrań ochronnych, środków ochrony układu oddechowego),- właściwe używanie środków ochrony układu oddechowego i ograniczenia w ich stosowaniu,- środki ostrożności związane ze stosowaniem środków ochrony indywidualnej oraz odzieży i obuwia roboczego, w szczególności:<ul style="list-style-type: none">oczyszczanie i przechowywanie uniemożliwiające zanieczyszczenie środowiska naturalnego pyłami azbestu, zakaz przechowywania odzieży stosowanej na stanowisku pracy obok odzieży własnej (domowej),e) utrzymanie porządku i czystości w miejscach pracy:<ul style="list-style-type: none">- oczyszczanie terenu pracy przy usuwaniu lub zabezpieczaniu wyrobów zawierających azbest z odpadów i pyłów azbestu, wykluczające uwalnianie się pyłów do środowiska pracy lub środowiska naturalnego; utylizacja odpadów zawierających azbest,- zasady pakowania i transportu odpadów zawierających azbest, z uwzględnieniem ochrony środowiska pracy i środowiska naturalnego przed pyłami azbestu		

Lp.	Temat szkolenia	Minimalny czas szkolenia*	
		pracowników na stanowiskach robotniczych	pracodawców i osób kierujących pracownikami
8	Zasady higieny osobistej i profilaktyki zdrowotnej związane z pracą w kontakcie z azbestem: a) zakaz spożywania posiłków, picia napojów i palenia tytoniu w miejscach wykonywania prac w kontakcie z pyłem azbestu, b) utrzymywanie higieny osobistej (kąpiel po zakończonej pracy, utrzymywanie w czystości odzieży i obuwia oraz środków ochrony indywidualnej)		
Razem		5,5	5,5

12. Literatura

1. Prace związane z oceną realizacji ustawy z dnia 19 czerwca 1997 r. o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest, w zakresie zabudowanych wyrobów azbestowych, w poszczególnych rejonach Polski oraz zlokalizowania bezpiecznych składowisk odpadów azbestowych. Ministerstwo Gospodarki, Warszawa, grudzień 1999 r.
2. Zapobieganie ryzyku zawodowemu wynikającemu z obecności azbestu w środowisku pracy. Centralny Instytut Ochrony Pracy, Warszawa, kwiecień 2000 r.
3. Aspekty zdrowotne związane z narażeniem na azbest. Instytut Medycyny Pracy i Zdrowia Środowiskowego, Sosnowiec, kwiecień 2000 r.
4. Szeszenia-Dąbrowska N. „Zdrowotne aspekty kontaktu z azbestem”. Materiały z kursu podyplomowego pt.: „Wytwarzanie, odbiór i składowanie odpadów zawierających azbest, podczas remontów i modernizacji wielkogabarytowych instalacji przemysłowych, aspekty techniczne i prawne. Akademia Górniczo-Hutnicza, Kraków, lipiec 2000 r.
5. Zagrożenie azbestem podczas remontów i modernizacji chłodni kominowych i kominów. Uwarunkowania techniczne i prawne. Materiały seminarium szkoleniowego, AGH, Kraków, 15-16 czerwca 2000 r.
6. Zbiór przepisów i procedur dotyczących bezpiecznego postępowania z wyrobami zawierającymi azbest. Ministerstwo Gospodarki, Warszawa 2001 r.

7. Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest stosowanych na terytorium Polski. Warszawa, maj 2002 r.
8. Akty prawne dotyczące azbestu i jego szkodliwości.
9. Możliwości finansowania bezpiecznego usuwania materiałów zawierających azbest. Materiały seminarium szkoleniowego, AGH Kraków 28 czerwca 2005 r.